

EDITORIAL

Florea BURTAN

Cu gândul la Marin Preda...

Dacă ar mai fi trăit, la 5 august, Marin Preda ar fi împlinit 95 de ani. A plecat însă prea devreme dintre noi, la nici 60. S-a grăbit (sau destinul l-a grăbit!), probabil, de teama bătrâneții. A plecat, tăcut și însingurat, lăsând în urma sa o operă de mare scriitor. Amintirea unei *conștiințe*, care îl impusese, îl făcuse respectat, apreciat și, nu de puține ori, incomod.

Prezența sa în viața literară însemna enorm. Atâta timp cât Marin Preda trăia, confrății săi se simțeau apărați, ocrotiți, își puteau vedea, în liniște, de scrisul și de cărțile lor. Marin Preda era acolo. Era *moralul* și susținerea lor. Fie în calitatea sa de director al prestigioasei Edituri Cartea Românească, de vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor sau de deputat... Era prețuit și temut. Creația sa, începând cu celebrul *Moromeții* și împlinită cu *Cel mai iubit dintre pământeni*, ridicase la mari și inconfundabile înălțimi orizontul literar românesc, Marin Preda fiind, de departe, cel mai important scriitor contemporan. Și, în ciuda unei nemeritate „depărtări” de opera sa, așa va continua să rămână. Fie și prin faptul că, deși nu mai este citit, ca altădată, scrierile sale sunt și în prezent predate în școală, viața și opera sa încă mai preocupă cercetători și istorici literari precum de neobositul și remarcabilul Stan V. Cristea, care, de ani buni, pare a fi poposit definitiv în „poiana lui Iocan”, scormonind, cu acribie, pasiune și pricepere, în adâncul lumii moromețiene și al stăpânului acestei lumi – Marin Preda. Rezultatul acestui „popas” spiritual: impresionantele și incomparabilele volume: *Marin Preda – repere bibliografice*, *Marin Preda, portret între oglinzi*, *Marin Preda. Anii formării intelectuale*. În semn de prețuire și admirație pentru marele nostru conjudețean, și totodată, de necesar și meritată defrișare a unor spații mai puțin sau deloc cunoscute legate de drumul deveniri scriitoricești prediste.

Oricât de departe de noi ni se pare a fi acum Marin Preda, el continuă să fie o prezență vie. Chiar dacă, din motive de... moarte, nu mai facem, ca altădată, cozi imense, la librării, pentru a ne procura cea mai recentă carte a sa, cel puțin, continuăm să vedem și revedem marile creații cinematografice realizate după *Moromeții*, *Cel mai iubit dintre pământeni*, *Marele singuratic*... E și aceasta un mod de a ne satisface o firească plăcere intelectuală, de a rămâne „prizonierii” spiritului moromețian, al unei lumi trecute printr-o dureroasă și tragică istorie.

Totodată, continuăm să-l știm contemporan cu noi, cei de azi, printr-o serie de manifestări omagiale și de cinstire a vieții și operei sale. Prin monografiile, volume de istorie literară, prin Festivalul național de literatură, care îi poartă numele, și Concursul național de literatură „Pe urmele Moromeților”, rezervat elevilor de gimnaziu, prin colocvii, dezbateri, simpozioane...

MOROMEȚIANA

Dumitru Vasile DELCEANU

Lume bătrână

Nu mai știu să cânte pietrele de moară,
Steaua dă să plângă, iarba stă să moară
Și dospită pâinea din pământ și cer
Nu le mai ajunge celor care-o cer.

Nu mai știu cocorii dincotro și unde
Cară munți albaștri oglinziți în unde,
Nici nu mai clipește vreo nădejde-n poartă –
Drept toiaș tristeții celor care-o poartă.

Nu mai știu copiii spre părinți să vină,
Parcă lăstărește între ei o vină
Și-n fereastră plânge floarea de mușcată
De pustietatea veacului mușcată.

Nu mai știm să ținem o garoafă-n mână,
Pe un câmp de oase un dușman ne mână.
Tragă-n pe codri tulnice cu dor
Și vestind a iarnă zările ne dor.

Nu mai știm ce patimi sufletul ni-l rămă,
Nici dacă lumina e în om sau rămă,
Putregăiu-n miezul lemnului din toacă
Și cenușa-n lacrimi tremură și toacă.

Lumea e bătrână și ca lumea noi:
Nu ne bate, Doamne, cu golgote noi,
Că-nnoptăm sub paloș fără scut, nătăng.
Pietrele de moară, nu mai cântă: plâng

Scriitorii
pleacă
în cer...

Marin Preda
și agora de la
Căldărești

Orizonturi critice
Oaspeți la **Caligraf**
Meridiane literare

Tineretea poetică

La Editura RAFET, telemăneanul Rodian Drăgoi (n. în comuna Segarcea Vale) își reeditează volumul său de debut, *Către iarnă*, apărut, în 1984, la Albatros. O admirabilă carte de poeme scrise, cu precădere, în anii dinaintea tinereții, când frecventa puternicul Cenaclul literar din Turnu Măgurele. Sunt pagini de început, dar atent întocmite, profunde, capabile să emoționeze și să revele un talent ieșit din comun. Prin stil și prin temele abordate, Rodian Drăgoi se afirmă ca unul dintre cei mai autentici reprezentanți ai curentului tradițional din lirica de azi. Deși poezia la care aderă necondiționat autorul poate părea demodată, poemele sale conving, dând sentimentul adevăratei trăirii încercate de poet. Nutrite subteran de tristețea depărtării ireductibile de universul satului, care la acest popor cu adânci rădăcini rurale se contopește adesea cu cel al copilăriei, versurile sunt nu doar moderne, ci altfel „actuale”, ținând cumva de etnos, de permanențele unui suflet colectiv, precizează, într-o postfață, criticul literar Alexandru Condeescu.

Volumul *Către iarnă* este oglinda în care se reflectă abia intratul în plină tinerețe, Rodian Drăgoi. El dă măsura începutului unei evoluții și afirmării poetice remarcabile. (F.B.)

„Pe urmele Moromeților”

La începutul acestei luni, pe 5 august, ziua de naștere a scriitorului Marin Preda, în comuna sa natală Siliștea Gumești, a avut loc cea de-a XVI-a ediție a Concursului național de literatură *Pe urmele Moromeților*, manifestare culturală organizată de Inspectoratul școlar Teleorman în parteneriat cu Școala gimnazială „Marin Preda” și Primăria Siliștea Gumești.

Inițiat și susținut financiar de Adriana Sgarbură, o fiică generoasă a satului și mare iubitoare și admiratoare a marelui ei consătean, și de firma Lions Club Atheneum București, concursul, având drept bibliografie romanele *Moromeții* și *Vița ca o pradă*, și rezervat elevilor de gimnaziu, s-a bucurat, și de data aceasta, de o prezentă numeroasă, atât din județ cât și din țară.

Câștigătorii au fost recompensați cu premii în bani, diplome și volume semnate de scriitorul omagiat. (F.B.)

Prezențe literare telemăne

Recent, la Editura NEUMA, a văzut lumina tiparului o cuprinzătoare antologie de proză scurtă întocmită de poetul, prozatorul, dramaturgul și traducătorul Horia Gârbea, președintele Filialei București-Poezie a Uniunii Scriitorilor din România.

Intitulat *Proză românească din deceniul doi*, volumul reunește treizeci de autori români contemporani, de incontestabilă valoare și notorietate, ale căror opere au fost recompensate, de-a lungul anilor, cu premii literare conferite de Uniunea Scriitorilor și de Academia Română, de festivaluri și târguri de carte de largă rezonanță națională și internațională.

Consemnă cu bucurie că printre cei antologați se numără și prozatori telemăneni. Este vorba de regretatul *Gheorghe Stroie* (care, din păcate, n-a mai apucat să vadă această carte), prezent cu excelenta povestire *Dispărută în Franța* (pe care o trimisese și la Caligraf, cu puțin timp înainte de trecerea sa în neființă), și *Șerban Tomșa*, (profesor în comuna Gratia), găzduit cu un text interesant și incitant: *Când Dumnezeu e cerul puțină apă*.

Să mai reținem că, din acest sumar bogat și divers, face parte și un laureat al Festivalului Național de Literatură „Marin Preda”, tânărul prozator Cezar Pârlog. (F.B.)

Festivalul Ideo Ideis

Pe perioada 7-13 august, la Alexandria a avut loc cea de-a XII-a ediție a Festivalului de teatru Ideo Ideis. Programul a cuprins spectacole de teatru profesionist și de teatru tânăr, reprezentații de spectacole stradale și un concert susținut în centrul orașului de către Fanfara Transilvania. De asemenea, la cinematograful din cadrul Casei de cultură, au putut fi vizionate cele mai bune filme românești ale anului.

Festivalul s-a bucurat de prezența unor artiști și sportivi de renume precum: Marcel Iureș, Claudiu Bleont, Tudor Chirilă, pictorul Roman Tilici, fotografii Cosmin Bumbuț (Teleleu), fotbalistul Bogdan Stelea. (F.B.)

Așa cum ne-a obișnuit, Biblioteca Județeană Marin Preda din municipiul Alexandria a fost gazda unui nou și important eveniment cultural: omagierea unui scriitor și publicist telemănean mai puțin cunoscut generațiilor de azi, Ion Chiru-Nanov, de la a cărui moarte se împlinesc o sută de ani. Șeful instituției, Viorel Fota, dar și directorul Centrului Cultural Teleorman, Elena Popa, au făcut, în deschiderea programului manifestării, scurte considerații despre viața și opera scriitorului, pentru ca apoi mai mulți invitați să se refere la locul și importanța acestuia în peisajul cultural din prima parte a secolului XX.

Mai întâi, însă, a fost ținut un moment de reculegere în memoria scriitorului și criticului Gheorghe Stroie, din Roșiori de Vede, care a încetat din viață la 11 iulie, într-un spital din București.

Istoricul literar Stan V. Cristea a prezentat pe larg personalitatea lui Ion Chiru-Nanov, „o conștiință sensibilă la nevoile celor mulți”, care s-a născut la 7 ianuarie 1882 și a murit la 22 iulie 1917, la câteva zile după dispariția lui Titu Maiorescu, o celebritate a culturii române. A luat parte, ca voluntar, la Primul Război Mondial, fiind răpus, în plină tinerețe și activitate literară, de tifos exantematic într-un spital din Iași. Debutul literar l-a făcut cu volumul de nuvele și schițe „Păcate vechi” (1910), apărut în cunoscuta colecție „Biblioteca pentru toți”. Versuri, note de călătorie și numeroase articole în prestigioase publicații ale vremii poartă semnătura Ion Chiru-Nanov. Inclusiv în gruparea literară „Sămănătorul”, acesta a fost distins cu premiul Societății Scriitorilor Români

(1912) și apoi cu cel al Academiei Române (1916).

Criticul literar Ana Dobre crede că, totuși, istoria literaturii române este rezervată cu scriitorul omagiat. În opinia sa, „prozele sale au fost apreciate mai ales de oamenii simpli”. Distinsa profesora de la Colegiul Național Alexandru D. Ghica crede că tematica operii lui Ion Chiru-Nanov este similară cu cea a prozatorului Liviu Brebeanu. Apreciind inițiativa de redare a volumului bibliofil „Păcate vechi”, Ana Dobre consideră că este necesară și realizarea unei monografii despre scriitorul telemănean.

Cel care a avut inițiativa unei astfel de manifestări, poetul, prozatorul și jurnalistul Florin Burtan, redactorul șef al revistei culturale „Caligraf”, a mulțumit din nou nepotului scriitorului din Nanov, binecunoscutul om de afaceri Florin Roșu din Alexandria, pentru sprijinul acordat în organizarea dezbaterii de la Biblioteca Județeană și în reeditarea volumului de debut al personalității omagiate. „Despre Ion Chiru-Nanov se poate vorbi la timpul trecut, dar și la cel prezent”, a spus Florea Burtan. Pentru a concluziona: „Dacă viața nu i-ar fi fost atât de scurtă, cu siguranță, și-ar fi edificat o operă și un prestigiu care l-ar fi așezat alături de marii noștri scriitori Marin Preda, Zaharia Stancu sau Gala Galaction”.

De asemenea, scriitorul Horia Gârbea, secretar de redacție la revista „Luceafărul de dimineață”, și președintele al Filialei București-Poezie a Uniunii Scriitorilor din România, consideră îmbucurător faptul că un autor care a dispărut prematur în urmă cu 100 de ani este readus în memorie prin implicarea nemijlocită a

urmașilor săi. Potrivit sursei citate, Ion Chiru-Nanov nu a avut o receptare pe măsura talentului și meritelor sale, poate și pentru faptul că nu a mai avut timp să treacă cu creația sa literară de la curentul sămănătorist la un altul, modern, avangardist.

În continuare, Horia Gârbea a prezentat noul volum de versuri al poetului Florea Burtan, „Tren printră zodie”, apărut la Editura „Neumă” din Cluj-Napoca. „Este o carte deosebit de reușită, cu o generoasă tematică de dragoste (...), scrisă într-un stil clasic, melodios și dulce de un încăpățânat romantic”, a afirmat printre altele Horia Gârbea.

Evenimentul de la Biblioteca Județeană Marin Preda a fost întregit de relansarea într-un format nou a revistei Caligraf, o publicație emblematică pentru spațiul cultural telemănean, care merge mai departe (a fost fondată în anul 1990) cu ajutorul financiar al Consiliului județean, prin Centrul Cultural Teleorman.

De remarcat că manifestarea de la Alexandria a fost organizată printr-un parteneriat între Centrul Cultural Teleorman, Biblioteca Județeană Marin Preda, cotidianul Teleormanul și Uniunea Scriitorilor din România. Între cei prezenți s-au aflat și alți mănăitorii de condei - scriitori, poeți etc. - cum sunt Stelian Ceampuru, Doina Zărnoianu, Daniela Harabagiu, Viorel Ciobanu sau Iuliana Cămaru, alături de mai mulți iubitori de literatură care nu ratează acțiunile celei mai importante instituții culturale de acest fel din județ.

ȘTEFAN STAN

Carte de etologie socială

Etologul Dorian Furtună, doctor în biologie la Chișinău, și-a prezentat la Alexandria ampla lucrare științifică „Homo aggressivus. De ce nu se opresc războaiele și violența”, apărută în anul 2015. O carte densă, poate nu tocmai ușor de lectură, dar expusă într-un stil beletristic. În debutul manifestării cu un public neașteptat de restrâns, jurnalista și prozatoarea Carmen Dumitrescu, sintetizând, i-a apropiat pe cei aflați aici de o asemenea studiu științific complex, declarând, pe baza lecturii acestui volum, că el cuprinde „statistici, studii, experimente și concluzii fascinante despre ceea ce suntem, atunci când instinctele se pun în mișcare”.

Distinsul oaspete din Republica Moldova, Dorian Furtună, după ce s-a referit pe scurt la ceea ce reprezintă etologia socială, prin care sunt dezvăluite fundamentele biologice/instinctuale ale comportamentelor umane, a ținut un discurs deosebit de interesant pe parcursul a circa trei ore, care nu știu când au trecut... Apelând la un limbaj mai puțin pretențios, nespecific cercetătorului științific, autorul cărții a detaliat originea evolutivă a agresivității și declanșatorii sociale care o provoacă. Așa am aflat despre principalele cauze ale agresivității umane, care sunt, în opinia autorului cărții, modul de viață și anomaliile psihice, frustrările sau factorul ereditar.

Sigur, un asemenea volum care cuprinde 80 de capitole trebuie citit cu atenție pentru că prezentarea cu profesionalism a ideilor principale de către omul de știință nu cred că este suficientă. Poate în sala de la cochetul restaurant „Unicom” din Alexandria trebuia să se afle mai mulți factori de decizie implicați în proiecte sociale și programe educative prin care se cultivă o societate nonviolentă, mai pasnică, mai tolerantă. Ce-i drept, au fost câțiva primari din mediul rural (doar de o anumită „culoare politică”), dar unii păreau a fi plictisiți, blazați sau, poate, obosiți...

ȘTEFAN STAN

Agendă roșioareană

Vara a adus roșioarenilor un amalgam de evenimente culturale, organizate de Consiliul Local, Primărie și Direcția pentru Cultură, Educație, Creație și Sport. Astfel: Sub genericul „Lecturile Verii” – Biblioteca Municipală Gala Galaction a organizat sesiuni de lectură în locuri neconvenționale, cu

participarea publicului de toate vârstele; „Seara când poveștile prind viață” – programe de proiecții video de filme animate realizate de Filmla

„Seara de muzică folk” – program muzical realizat de Trupa Euroton, Marta Cămpeanu, Silviu Arsu și membrii Ceroului de Muzică al Casei de Cultură,

coordonatori Ion Stângă, Dan Cămpeanu.

„Ziua Inmulinii Național al României” – expoziție de carte organizată de Biblioteca Municipală Gala Galaction.

Florina Isache

Redacția Caligraf

FLOREA BURTRAN

redactor-șef

Ana Dobre (Alexandria), Liviu Comșia, Florina Isache (Roșiori de Vede), Dumitru Vasile Delecanu (Turnu Măgurele) Rodian Drăgoi (București), Marian Nazat (București), Cornel Mihai Ungureanu (Craiova), Stan Ștefan (Alexandria)

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editorilor Literare (ARIEL) înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii.

Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Revista Caligraf este editată de Centrul Cultural Teleorman (director, Ileana Popa).

ISSN: 1582 - 1412

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail: floreburtan@yahoo.com ; stan_v_cristea@yahoo.com

Scriitorii din Teleorman

Membri ai Uniunii Scriitorilor din România

Florea BURTRAN - poet și jurnalist
Stan V. CRISTEA - istoric literar
Iulian CHIVU - prozator și etnolog
Liviu COMȘIA - prozator și jurnalist
Ana DOBRE - critic literar
Gheorghe FILIP - prozator și publicist
Constantin T. CIUBOTARU - prozator
Ștefan VIDA
MARINCESCU - poet și eseist
Șerban TOMȘA - prozator

Conducerea Uniunii Scriitorilor:

Nicolae Manolescu

președinte

Varujan Vosganian

prim-vicepreședinte

Gabriel Chifu

vicepreședinte

Ana
DOBRE

MIT, ISTORIE ȘI LEGENDĂ ÎN VALEA SĂRII

Cei mai mulți prozatori aspiră spre construcțiile ample, încercând să acapareze spații epice largi, să creeze imaginea unei *comedii umane*. Gheorghe Stroe, după ce a publicat un roman, *Soarele roșu*, o parabolă a comunismului, revine cu voluptate la proza scurtă având o inesașiabilă plăcere de a povesti. Prozele constituite în jurul toposului Valea Sării au coerență interioară, sunt mici fragmente ținând spre totalitate, crează imaginea unei lumi la limita dintre mit, istorie și legendă. Povestea locului pe care, ca un cronicar-rapsod, o spune autorul are tensiunea ce derivă din confluența sufletului cu realitatea lipsită de fiorul sacralului. Întorcându-se obsesiv în acest loc, autorul vrea să-i restituie mitologia și să-l facă să vibreze sub puterea epicului.

Noul volum de proză scurtă al lui Gheorghe Stroe, *Cină în Valea Sării*, care reia volumul din 2008 *Vremea consiliului parohial*, ce reunea, cum indica autorul însuși, texte din *Diavolul în Valea Sării* (1999), *Vânătoare pe muntele de cenușă* (2000) și *Fotografal de mirese* (2004), cărora le adaugă câteva proze noi pentru a realiza un nivel de „compatibilitate internă”. Reorganizându-le, nu doar că le conferă o logică internă, dar delimitează viguros un spațiu care este numai al lui – Valea Sării, ceea ce crează unitatea epică specifică romanului. Ceea ce părea un volum de proză scurtă accede spre construcția romanului.

Valoarea de topos a Văii Sării se consolidează prin sensurile și semnificațiile care se revelează la fiecare lectură căci prozele impun nivele de lectură diferite. E un loc mitic, un *centrum mundi*, unde se intersectează realul și fabulosul. Oamenii care locuiesc acest spațiu au ei înșiși un aer mitic, dând impresia că slujesc sau întrupează arhetipură. Fac treburile obișnuite, banale, profane, dar, la un moment dat banalul se convertește – devine *altceva*, păstrându-și o anumită identitate, cu misterele și limpezimile lui. Fiind o mitologie, locul are propria istorie și cronicarul ei așa cum se vede în *Cartea neamurilor*.

Ca povestitor, Gheorghe Stroe are plăcerea experimentului narativ. Uneori e ca un pictor care încearcă noi combinații de culori ale căror nuanțe le încearcă pe pânză pentru a-și oferi apoi plăcerea contemplației obiective. Perspectivile narative se schimbă și se multiplică. Aparatul de filmat se schimbă prin toate ungherele spațiului, insistă pe chipurile oamenilor, pe gesturi arhetipale sau mai noi. Obiectivul e mereu modificat pentru a surprinde această lume în totalitatea manifestărilor sale de viață. Fragmentarismul rezultă din disparatele scene de viață e doar aparent, căci toate aceste scene, detalii tind spre totalitate, spre o imagine de ansamblu a lumii care este universul în care se mișcă lejer ca un Demiurg.

Observația realistă se intersectează mereu cu fabulosul, liniile narative răsfrângând mereu reflexiile istoriei, mitului și legendei. O magie a povestirii ține, deopotrivă, de discurs și de tehnicile

ambiguității, dar și de poveste. Fabulosul, miraculosul, straniu sunt dozate în povestire încât impresia de exces sau de fastidios nu afectează întregul.

Când adoptă formula obiectivării depline, retrăgându-se în spate ca un regizor imparțial și indiferent, când se așază în interior, narând la persoana întâi, implicat afectiv sau când adoptă nararea la persoana a doua, Gheorghe Stroe știe să-și dirijeze povestea, s-o călăuzească în meandrele figurilor scriiturii, încât aceasta devine aventură și poveste, *aventure și écriture*, în același timp. Aceasta pentru că autorul are în vedere să reconstituie existența pentru a reface istoria și mitologia locului și a oamenilor ei. Întoarcerea în timp vizează relația omului cu istoria, și modul în care *teroaarea istoriei* s-a insinuat în viața lor. Acestor teme grave, Gheorghe Stroe le asociază formula obiectivității, menținându-și nararea la persoana a treia într-un ceremonial din care nu lipsesc strategiile *captatio benevolentiae*.

Impresia de oralitate e predominantă de la început în *Amintiri din Valea Sării*, dar și în *Cină în Valea Sării*, prin acel și narativ care dă impresia de continuitate și de continuare a povestirii în fața unui auditoriu. E o temă comună și povestirii *Acasă de Fănuș Neagu*, construită pe ideea dezrădăcinării, a tragediei oamenilor sub presiunea terorii istoriei.

Deși, de multe ori, se regăsesc în proza lui Gheorghe Stroe teme sau motive puse deja în circulație – dezrădăcinarea, prin dislocarea unor comunități în timpul colectivizării, cina, vânătoarea etc., un anume retuș narativ le ține departe de imitație. Scriitorul are curajul de a merge pe drumuri umblate și de alții, dar nu se pierde pe sine pe căi bătătorite de alții, bătătorindu-le inutil. Pe acest traseu, el își sădește propriii arbori. El știe să învețe de la marii clasici fără să fie un imitator. Sunt influențe *catalitice* acestea, acele influențe care îl ajută să se descopere pe sine însuși.

Perspectivile narative alternează în *Diavolul în Valea Sării* pentru a lumina din unghiuri diferite evenimentele. Fragmente disparate fuzionează și, prin semnificațiile pe care le degajă, contribuie la realizarea impresiei de totalitate ca viziune proprie asupra realității.

Cea mai interesantă piesă a volumului este *Vremea consiliului parohial* de care autorul este atât de legat încât, la prima ediție, a delegat-o să-l reprezinte, prin titlu, cititorului. E o parabolă despre izgonirea lui Dumnezeu și desacralizarea lumii moderne. Perspectiva narativă, prin nararea la persoana a doua, sugerează un *travelling* al observației, o trecere permanentă a narației de la un personaj la altul, de la narator către personaj. Scriitorul a mai experimentat nararea la persoana a doua, cea mai dificilă dintre „figuri” cum o considera G. Genette. Tehnica aceasta îl implică pe narator și, în același timp, îl ține departe de evenimentul narat. E obiectiv și subiectiv în egală măsură.

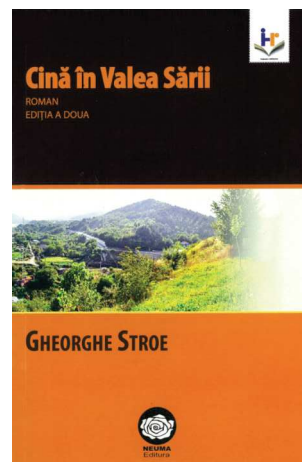
Povestea însăși are un parfum aparte prin amestecul de real și magie, prin

simbologia aferentă unei narațiuni, dacă nu mitice, cel puțin mitizante, rezultat al relației insinuante dintre sacru și profan. Ideea preotului exclus din comunitate este sinonimă cu teza lui Nietzsche: *Dumnezeu a murit*. Imaginea asupra lumii în proza lui Gheorghe Stroe se constituie la confluența dintre realitate și mit, dintre ceea ce se vede și ceea ce nu se vede, dar se poate bănuși. Fără miracol, existența este fără speranță, fără ca o viață din care lipsește iubirea.

Schema subiectului corespunde în linii mari unui subiect mitic. Dumnezeu i-a alungat pe Adam și Eva din Paradis, urmașii acestora se reunesc pentru a-l alunga pe Dumnezeu. Înțelegem din țesătura simbolică a prozei că preotul, Sacerdotul, îndeplinește o funcție simbolică în text. Lumea însăși este un Mare Text, o Carte, iar alungarea Preotului echivalează cu pierderea sensului, cu o confundare în întuneric ca-nt-un cunoscut basm românesc în care zmeii, forțele răului, furaseră Soarele și Luna de pe cer. Întoarcerea la haosul primordial are loc printr-un act luciferic ca acesta al alungării lui Dumnezeu. Aparent, lucrurile par, la suprafața percepției, să nu se schimbe, în esență, întunericul – spiritului, al cunoașterii – invadează existențele. Intenția mitică se străvede și la nivelul numelor. Există nume comune, profane – Tutuluș, Ușmete, Iorgu Chipur, Maria Toana, Tunsouiu Gheorghe, Gugiușan Florica, Năpruii Safta, Chișcă, Toică etc. care au ceva ciudat prin sonoritatea însăși; nume care sugerează degradarea, îndepărtarea de arhetip – părintele Posmagiu. Există și nume sacre – Moise – aluzie la cunoscutul personaj biblic care atunci când a coborât de pe Muntele Sinai a prezentat cele 10 porunci poporului Israelului. Demitizarea este o consecință și un efect al epocii tehnologice, excesiv rațională. Prin rațiune, omul vrea să-și explice totul. Așa s-ar explica de ce un profesor universitar Benny Shanon de la Universitatea Ebraică din Ierusalim a putut afirma că Moise era drogat atunci când a coborât de pe Muntele Sinai și a prezentat cele 10 porunci din poruncă divină. Este explicația profană a unui act sacru. Într-o lume fără preot, fără Dumnezeu, totul este posibil, iar răul nu are limite. Camuflarea totală a sacralului în profan poate crea confuzia încât răul să poată fi luat drept bine, iar absența lui Dumnezeu să nu fie observată sau să fie ignorată.

Amnezia e un motiv subtil integrat în text având o conotație posibilă în sensul de uitare a condiției originare, divine. Omul modern uită această descendență divină, iar efectele amneziei se văd peste tot, în *semnele* din jur. El își poate aminti în detaliu evenimentele *străine* de viața lui, care nu-l implică direct, dar poate fi nesigur în ceea ce-l privește.

Fundalul acestei povești este cel al României comuniste. Teroarea istoriei poate fi o explicație și pentru pierderea sentimentului sacralului, a alungării/uciderii lui Dumnezeu. Oamenii au povestile locului și propriile lor povești. Într-o interpretare foarte originală, mitul Șeherezadei își găsește aplicare aici și

acum. Oamenii povestesc pentru a nu uita, pentru a prelungi semnificațiile mitului într-o existență atec, pentru a se reconecta la o realitate sacră, pentru a se apăra. Finalul povestirii este semnificativ: „Era clar că nu te mai voia, dacă nu te mai voia consiliul parohial... Spre prânz, ți-ai adunat de prin altar pușinele lucruri, urmărit de privirea necruțătoare a dascălului, care din primul moment părea să-ți fi înțeles intenția. Și, o dată pornit spre ușă, nu te-ai mai uitat înapoi, deși la ieșire s-ar fi convenit să te oprești în prag măcar o clipă, să te întorci cu fața spre altarul ce-l abandonai și să-ți faci semnul sfintei cruci. De la biserică, te-ai dus întins la casa parohială și ți-ai strâns în grabă ce mai aveai în geamantanul cu care veneși, apoi, chiar dacă până la trenul de Buzău mai erau vreo două ore, ai plecat numaidecât la gară, fiindcă în nici un chip n-ai fi vrut să-ți dai lui Moise ocazia să te conducă”.

Interesantă prin modul original în care tratează o temă voiculesciană – tema vânătorii, cu elemente contaminate din *Moartea căprioarei* de Nicolae Labiș, este povestirea *Vară în Valea Sării*. Un grup de intelectuali bucureșteni se retrag pentru a-și petrece vacanța în Valea Sării îndeleticându-se cu vânătoarea și pescuitul. Retragerea din fața civilizației, regresivitatea în arhaic este o temă obișnuită în prozele lui V. Voiculescu. Gheorghe Stroe valorifică mituri cunoscute, dar le dă sensuri proprii. Mitul fetei preschimbată în căprioară din poezia lui Nicolae Labiș mută accentul de la ritualul vânătorii la instrumentalul sacrilegiului – „o gioarsă de pușcă” uitată într-un cui al magaziei. Dinu Carp, personajul cu cele mai multe disponibilități pentru mitic, valorifică această tradiție uitată și, integrat în mit, ar vrea să-l readucă în existență. El vrea să se însoare cu o *căprioară* pe care o descoperă în pădurea-labrint și în care vede fata vrăjită, de o frumusețe nemaîntâlnită din poveste. În fața miticului, reacțiile/atitudinile sunt diferite și grupează personajele. Ceilalți îl suspectează pe Dinu Carp de nebunie, mai ales că unul dintre convivi este psihiatru. Destinul lor s-a decis în această experiență a miticului. Eugen, psihiatru, spirit rațional, profane, se vor întoarce cu trenul la București, ieșind din labrint pentru a se reintegra unei existențe banale. Dinu Carp va rămâne în Valea Sării, spațiu privilegiat în care a avut revelația sacralului.

Lumea pe care o crează Gheorghe Stroe e o mitologie într-o geografie sacră. Întoarcerile periodice ale scriitorului însuși sunt întoarceri simbolice într-un spațiu ale cărui resurse nepuizabile îl regenerează ca-n mitul lui Anteu. Recuperându-l, el își recuperează propriul trecut și odată cu el, propria istorie.

REMEMBER

OASPEȚI
LA CALIGRAFLiviu
COMȘIADaniel
GIURMA
(Brașov)

SCRIITORII PLEACĂ-N CER...

Niciodată nu am fost încântat de venirea verii. Mi se pare cea mai lipsită de originalitate dintre toate anotimpurile. Ternă, își plimbă valurile de căldură dintr-un loc în altul, lăsând în urmă cenușa spulberată de ploile torențiale, dezlanțuite, fără a primumi peisajul și fără a-l înviora cu nemaivăzute culori. Ba, dimpotrivă, ploile, în ultima vreme, au ajuns să distrugă peisajele luminoase ale verilor. Cu alte cuvinte, totul este excesiv parcă după firea omului care și-a vândut sufletul tehnologiilor aducătoare de profit fără multă sudoare, dar cu risipă de inteligență.

De aceea, verile trec indiferente, cenușii, sub lumina bolnavă a unui soare care nu își mai găsește rostul sub cerul albastru al unei civilizații care se autodistrugă cu atâta vervă încât creația omenescă pare a nu fi avut niciodată sens.

În acest peisaj obosit, timpul nu mai are răbdare, mai ales cu scriitorii, fiindcă ei sunt cei care dezvăluie grozăviile firii omeniești. Chemat la întâlnirea din cer, Augustin Buzura a pornit să dea seamă despre cuvântul său. L-am cunoscut la Brașov, în redacția Revistei „Astra”, la sfârșitul anilor '70. Eram un tânăr oarecăr pasionat de lectură și scris. Nu-mi găseam locul și, cel mai adesea, îl căutam prin redacțiile ziarelor și revistelor din orașul de sub Tâmpa. Cu indiferența unei asemenea vârste, când redactorul-șef, scriitorul Daniel Drăgan, plecat și el să dea seamă despre abisul din oameni, mi-a spus numele scriitorului „marelui scriitor”, n-am avut nici măcar o tresărire. Doar ochii săi ascunși după lentilele ochelarilor mă întuiiau curioși încât aveam impresia că o muscă mi s-a așezat pe vârful nasului. Am întins o mână moale, asudată, ascultând vorbele îngăduitoare ale redactorului-șef care îmi publicase de curând, cu toate presiunile cenzurii, povestirea „Frunze de nuc”, care avusese ecou între scriitorii locali.

Augustin Buzura a ascultat liniștit,

aproape indiferent, crâmpielele biografice însăilate de redactorul-șef. Când acesta din urmă a încheiat, am auzit întrebarea aiuritoare: „De unde ești de loc?”. Cu faloșenie agresivă, am răspuns prompt: „Din țara lui pentru împotriva!”. Toți cei din încăperea au amuțit. S-a lăsat o liniște ca o piatră de mormânt. Doar scriitorul a zâmbit și ochii i s-au luminat ca de o veste mare. „Chiar?” a reluat scriitorul fără a-și ascunde nedumerirea. „Din Țara Făgărașului” am continuat cu aceeași naivitate risipitoare.

Am coborât în stradă însoțit de poetul și jurnalistul Ermil Rădulescu, plecat în cer mult prea tânăr, prieten și îndrumător de viață și scris: „Mă, tu nu ești niciodată atent la sensul cuvintelor. Le dai drumul ca la moară”, m-a certat el.

Am trecut pe lângă Hotelul „Aro” și am luat-o spre casa Mureșenilor. În fața Librăriei „Șt. O. Iosif”, oamenii se adunaseră ca la miting. După obiceiul vremurilor, ne-am strecurat printre oameni ca să aflăm „ce se dă”. „Au adus cărți noi”, ne-a lămurit un bătrân cu franchețea celui care se bazează pe experiență, care și-a dezvoltat un simț aparte, prin care descoperă, iute și cu folos, ce se vinde prin magazinele de obicei cu rafturile goale. Era un loc comun ca rafturile să fie goale și, din când în când, să se aducă marfă, iar oamenii să se așeze unul în spatele altuia și să aștepte să le vină rândul pentru ce se dă. „.... Buzura...”, ne-a șoptit conspirativ același bătrânel. „.... *Orgoliu*, un roman”, a adăugat în același fel șoptit și privind în toate părțile. Abia acum, după ce am citit romanul, am început să-l cunosc cât de cât pe marele scriitor care spunea în literatura sa ceea ce noi nu aveam nici măcar îndrăzneala să o facem. Sau o făceam doar în gând, cu un iz de speranță.

Vara a continuat să își plimbe valurile de căldură și peste Roșiorii de Vede. Aceeași nerăbdare a timpului, aceeași neînchipuită repetiție a judecății l-au chemat și pe poetul și

prozatorul Anghel Gădea. Rară, aproape fabuloasă i-a fost patima pentru literatură. Mereu încrunțat, nemulțumit de viață și realitatea ei, trăia mai mult în sine însuși. I se deslușea povara derizoriului pe chip și i se citea dezamăgirea lui „a trăi” în ochi. Era înnegurat mereu, chinuit de realitate. Doar atunci când venea vorba despre literatură, se lumina, ardea, împrăstia lumină. Nu mai exista nimic nevrednic de luat în seamă. Totul era o imensă bucurie și o infinită iubire. Cu patimă, cu aceeași patimă care nu are nevoie de explicații, fiindcă oricât ai încerca să o definești, o alungi în spațiul nedefinit.

... Și iar vara și-a plimbat valurile de căldură peste lume. Aceeași măsură a timpului, aceeași neînchipuită repetiție a judecății l-a chemat pe scriitorul Gheorghe Stroce. Ca un fulger frânt, a trecut pe lângă noi lăsându-ne uscați de caniculă și de uimirea că destinul (datul, cum zic bătrânii noștri) nu se poate schimba nici dacă ai primit harul de a ciopli spiritul în carnea cuvintelor. Adevărul este dincolo de noi și a-l afla înseamnă a fi liber. Era veșnic nemulțumit de sine și de ceea ce i se întâmpla. A putea scrie însemna supremul har care îți se poate da. Restul e deșertăciune. Te avertiza să nu îi spui „profesor”, fiindcă nu se simțea a fi fost. Nici măcar scriitor fiindcă știa că harul său trebuie sporit prin sacrificiu de sine și nu se credea în stare, deși asta făcea zilnic. Mi-a propus să îi spun „sofer”. Adică cel care conduce spre desăvârșirea harului său de a da viață spiritului prin cuvânt.

Vara își poartă pe mai departe valurile de căldură. Nu mai are nimic original. În urmă rămâne un peisaj sterp, păgân. Și, ici-colo, noi înșine, cei încă rămași pe pământ, mai săraci decât am fost și vom fi. Scriitorii au plecat spre cer ca să ne ducă dorurile, patimile, adevărurile, durerile, chinurile, depunând mărturie că poate merită să știm adevărul despre noi înșine pe care ei l-au aflat încă de pe pământ.

Tigrul se mișcă

Tigrul se mișcă
cu viteza sufletului
lasă dungile agățate
pe ulucile timpului.
Tigrul vânează
Fără plăcere uneori
Numărul morților poate ușura
Coroana aurită foarte.
Tigrul mai și plânge
Pe ascuns întotdeauna
Slăbiciunea stă în sipet
Comoară, Pandoră...

Vreau piele!

Vreau piele!
Tânăra, lacomă
Mirosind a dorință
De găsit o gură.
S-au mai prezentat
Și altele în fața
Comisiei limbii mele.
Au picat...
A ta e altfel
Ștampilată triunghiular
De florile pământului
Ce-ar fi să mă îmbrac în tine?

Tata i-a văzut pe morți

Tata i-a văzut pe morți
Pe când mai vorbeau cifrat
Țopăiau într-una pe străzi
În ploaia cu detergent de mentă.

Mama s-a întâlnit cu fantomele
Pe când așteptau într-o stație
Un teleferic, sau ceva pe șine
Linfoliiu le flutura a predare.

Și iubita mea a văzut un mort-viu
Părea vis sau televizor
Umbrele i se mișcau cam uscat
Pe mutește și fără traducere.

Eu m-am văzut doar pe mine
Înainte de a fi măcar în viață
Împăcător de lumi mă numeau
Linii-puncte mă desenau pe hărți.

Norii Tăi

Norii Tăi mă invită în Rai
Stau între noi albi, ca niște borne
Pe marginea unui drum invizibil
Autostrada unor rachete trase de aripi.

Zac suspendat de o pajistie
Undeva între Sfinții Apostoli și Proorocul
Sunt parcă distrat, sau adormit
Fânul se usucă de la răsufierea mea.

Norii Tăi mă cheamă în Rai
Să stau la adăpost de ploaia pregătită
Am să vin, Doamne, să mă aștepti
Cu prăjituri, sub un vișin în curte.

MOROMEȚIANA

Stan V.
CRISTEA

MARIN PREDA ȘI AGORA DE LA CĂLDĂREȘTI

La 5 august, anul acesta, s-au împlinit 95 de ani de la nașterea lui Marin Preda - „marele singularic” al literaturii române contemporane. În primul, dintre scrierile de azi, care s-a gândit la acest moment este Dumitru Ion Dincă, prin intermediul volumului *Imposibila întoarcere în „Poiana lui Iocan”* (București, Ed. Muzeul Național al Literaturii Române, 2017, 131 p. cu fotogr. și facs.). Cartea nu este una cu totul nouă, dar prin modul cum este construită, rămâne la fel de incitantă ca și la edițiile anterioare (din 1996, 2007 și 2013, când a purtat alte titluri).

Începuturile cărții se regăsesc însă în reportajul „*Și eu am fost la Căldărești*”. Pe urmele lui Marin Preda, publicat în revista „*Lucașfăru!*” (26 febr. 1983, p. 3), inclus apoi în volumul *Piramidele Bărăganului* (București, Ed. Eminescu, 1985). Dumitru Ion Dincă avusese în vedere, atunci, o mărturisire a prozatorului, din volumul lui Florin Mugur, *Convorbiri cu Marin Preda* (București, Ed. Albatros, 1973): „Am fost odată prin '950, într-un sat de pe lângă Buzău. Mă trimisese revista «Contemporanul». Era într-o vară. Am stat acolo cam vreo lună și am văzut un seceriș și-un treieris. N-a fost nevoic să mă duc la mine în sat pentru asta, era în fond același sat, aceeași oameni, îmi erau familiari. Îmi aduc aminte că satul se numea Căldărești.”. Totuși, Marin Preda va folosi pentru romanul *Moromeții*, volumul II, nu doar documentarea de la Căldărești, din vara lui 1950. Un an mai târziu se va duce la Călinești, în județul Argeș; de asemenea, ajunge în Dobrogea și la Bascov, tot în județul Argeș, dar și la Siliștea-Gumești, satul său natal. Ca să nu mai vorbim despre reminiscențele unei documentări de prin 1949, când a fost „prin părțile Fluului”. Însă, după cum recunoaște în mărturisirea făcută lui Florin Mugur, documentarea de la Căldărești a fost esențială: „Ei bine, volumul doi din «Moromeții» are la bază această lună petrecută acolo. Am fost multă și pe la mine prin sat și prin alte sate, dar luna aceea, dintre toate, mi-a rămas în memorie cu un anume éclat. Când am scris «Moromeții» volumul doi a trebuit să arăt aproape tot ce s-a petrecut pe arie aceea, am trecut în carte toate întâmplările, de acolo vine. Atât de interesante mi s-au părut și atât de tare s-au contopit cu intențiile mele secrete...”.

Descinzând la Căldărești, pe urmele lui Marin Preda, în toamna lui 1982, Dumitru Ion Dincă s-a pus pe treabă: a căutat locul unde a fost cazat prozatorul, a căutat locurile pe unde s-a deplasat în răstimp de aproape o lună de zile cât a stat aici, a căutat rosturile documentării întreprinse atunci și, mai ales, i-a căutat pe oamenii locului, cu care a intrat în contact, unii dintre ei regăsindu-se ulterior în roman. Iar dacă în revista „Contemporanul” n-a găsit niciun reportaj publicat de Marin Preda în urma documentării, a descoperit totuși, în posesia învătătorului pensionar Ion Gh. Radu, o fotografie în care prozatorul era alături de viitorii săi eroi, dar pe care n-a avut șansa de-a putea s-o publice. Însă, față de reportajul din 1983, structura volumului *Imposibila întoarcere în „Poiana lui Iocan”* este rezultatul lărgirii prin unele texte care s-au adăugat de-atunci încoace, întregind aria investigației inițiale cu câteva chestiuni lămuritoare.

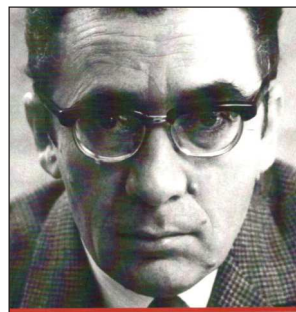
Primul capitol, *Marin Preda - 95*, este unul introductiv, uzând de subtilități incitante, care sunt de fapt enunțuri ale unor postulate propuse parca pentru o dezbateră

ulterioară. Astfel, cu cel dintâi („Cel mai iubit dintre pământeni”, prizonierul ucigașilor profesioniști), enunțat mai mult pentru a produce primul șoc, suntem avertizați - în consens cu ceea ce critica literară a evidențiat deja - asupra faptului că toate romanele lui Marin Preda au o vizibilă tentă politică, iar în ceea ce privește romanul *Moromeții*, tema sa centrală este cea a libertății morale în lupta cu fatalitățile istoriei. Următorul (Libertatea lui Moromete nu este în fond decât rezultanta proprietății) accentuează faptul că, scriitorul nu poate ocoli în operele sale urmările dramelor pe care le-a traversat el însuși sau personajele sale. Cel de-al treilea (În ce partid politic ar fi activat, după 1989, Marin Preda?), este adus în discuție de-a dreptul fără vreo legătură directă cu conținutul cărții și dă un răspuns ambiguu, anume că, scriitorul ar fi rămas „într-o așteptare mută, tămăduitoare”. Al doilea capitol, *Un personaj devorator - satul haotic*, vine cu încă două postulate, respectiv că romanul *Moromeții*, volumul II, „rămâne cartea cu cea mai pronunțată amprentă politică și cu cele mai directe accente polemice apărută în intervalul 1947-1989”, întărind totodată și faptul că „satul lui Preda, Siliștea Gumești, e satul românesc de pretutindeni”. Accentele polemice ale romanului, identificate în cel de-al treilea capitol, *Prăbușirea „dinastiei” Moromete*, sunt enunțate prin exprimări subversive desprinse din textul romanului: „Eu îmi caut cel meu.” - îi spune Niculae la un moment dat bătrânului său tată, rugându-l să nu-i mai ceară explicații; „Cum poți dumneața să guvernezi fără opoziție?” - este o replică celebră a bătrânului Moromete; „Agricultură de-asta în combinație o fi ea bună cu nu-i place să muncească...” - este o altă replică sarcastică, ce contrazice flagrant sensul și scopul politicii oficiale a vremii; în fine, „Du-te, mă Bilă, cu arlușul tău și lasă-ne pe noi în pace, ce cauți tu aici, tu îți legătura cu Uniunea Sovietică, du-te acolo și nu mai face umbră p-acilea.” - este o altă replică la fel de subversivă. Toate aceste replici sunt și dovezi de curaj ale scriitorului, într-o vreme când nimeni nu îndrăzne să aibă o astfel de atitudine (suntem încă departe de perioada romanelor ce aduc în dezbateră „obsedantul deceniu”).

Al patrulea capitol al cărții, *Scurtă expediție în interiorul unor tradiții*, reface drumul parcurs de Marin Preda la Căldărești, identificând oamenii cu personajele din roman, iar dialogurile purtate cu aceștia le regăsim în cel de-al cincilea capitol, *De la fierăria lui Iocan în agora Căldăreștilor*, care reconstituie, peste timp, atmosfera și faptele petrecute în sat în preajma anului 1950, când prozatorul a fost în documentare aici. Vasile Iosif, identificat cu Iosicică din roman, își aduce aminte: „Scriitor, nescritor, la noi la Căldărești a fost într-adevăr ziaristul Marin Preda.”, pentru ca, după ce vede fotografia de pe coperta cărții, să întarească: „Ei, mânca-i-aș ochii lui, el e, domnule, ziaristul Marin Preda.”; lui i s-a părut că Marin Preda, „Mai mult trăgea cu urechea...”. Gheorghe Matache, identificat cu Adam Fântână din roman („Mă recunosc.” - zice), își amintește și el: „Da. A fost la noi, la Căldărești, un grup de scriitori...” (este de reținut și întâlnirea pe care acesta a avut-o cu Marin Preda, în 1951, la Institutul Agronomic din București, când scriitorul a ținut să-l

întâlnească, prilej cu care avea să afle multe despre viața viitorului său erou). Neculai M. Gheorghe, identificat cu Bilă din roman, confirmă și el: „A fost și pe arie, la treierat.”; însă episodul cu Arlușul (la întrebarea reporterului - „Cum ținai legătura cu Uniunea Sovietică?” - răspunde sec: „Activăm. Organizăm acțiuni. De la caz la caz.”) poate să aibă și ecouri din întâmplări petrecute la Siliștea Gumești (Bilă este, de fapt, porecla unui învățător de pe vremea când Marin Preda era elev în ciclul primar, mort însă pe front). Pentru Tudor Ioniță amintirea lui Marin Preda pare să aibă un contur mai clar: „Ziaristul Preda Marin, în schimb, era așa un om care nu se băga pe lucrurile altuia. Se dădea jos de la camera oficială, care era în sedul gospodăriei, dădea bună dimineața celor pe care-i întâlnea și pleca în sat. Era un tinerel mai altfel. Parcă ar fi fost un țăran trecut prin școli și venit într-un sat, așa era de sfios.”. Constantin Ghinea pare convins că: „Marin Preda cred că a auzit multe de la oamenii din sat.”. Iar Vasile Neagu spune la rândul său: „Cred că Preda ăsta, pe care-l țin minte așa, vag, ca pe un tinerel făcut și la locul lui...” - Constantin Cărușu își amintește și el: „O, Marin Preda! Nici nu i-am auzit glasul. Se uita la tine pe după ferestrele ochelarelor, că nici nu-ți dădeai bine seama ce vrea și deodată, hodoronc-tronc, îți punea câte o întrebare.”, iar după ce povestește o întâmplare cu scriitorul, trage singur concluzia: „Îi vorbea de una, de alta, aveai impresia că nici nu te ascultă, și el nota [în] «Moromeții» totul.”. Însă, învățătorul pensionar Ion Gh. Radu declară, categoric, că în volumul al doilea al romanului *Moromeții* a descoperit într-adevăr multe întâmplări din Căldărești: „Unele personaje au însușirile unor oameni de-aici, de la noi. E pasionant să-i identifice.”; dar face și o observație pertinentă: „Ceea ce e curios, în volumul doi nu apare figura niciunui învățător. Și doar, după câte cunosc, Preda a fost învățător la bază. Asta oare datorită faptului că învățătorii, în marea lor majoritate, erau lipsiți de proprietate?”. Și pentru el unii oameni din sat se regăsesc în roman: Vasile Neagu este Iosicică, Tudor Ioniță este Vasile al Moașei, Gheorghe Matache este Adam Fântână. De fapt, și în fotografia făcută în vara lui 1950, se regăsesc toți sătenii cu care Marin Preda a stat de vorbă: „În fața clădirii impozante (conacul moșierului Tănăsescu) un grup de săteni, bărbați și câteva femei. Imbrăcați cu pantaloni și cămași subțiri. Pe cap câțiva au pălării. În mijlocul grupului un bărbat cu șapcă domnă. Singurul care poartă costum «pe puncte».”. În dreapta, speriat parca de obiectivul aparatului de fotografiat, Marin Preda. Scund față de ceilalți, subțirel. Imbrăcat cu o cămașă deschisă la culoare. Poartă ochelari, iar părul bogat e răvășit.” (fotografia, notează Dumitru Ion Dincă, a fost făcută atunci probabil de vreun activist de la raion, care „a ținut să immortalizeze no prezența scriitorului, ci pe a lui, cel trimis să «luminez» mințile țăranilor”).

„În fine, al șaselea capitol, *Un personaj care nu poate fi egalat de nimeni și o Adenda*, aduc în discuție faptul că, între romanul *Moromeții*, volumul II, și realitatea care l-a generat - după cum o spune și Dumitru Ion Dincă - nu pot exista suprapuneri totale; în plus, credem, realitatea cunoscută la Căldărești nu este singura pe care prozatorul s-a bazat în construcția sa românească. Episodul cu fuga cu grăul de la arie (confirmat de Nicu

Dumitru Ion Dincă

Imposibila întoarcere
în „Poiana lui Iocan”

Dragomir, notarul din anii '50), de pildă, așa cum s-a întâmplat la Căldărești, cu siguranță s-a întâmplat și într-altă parte, secvența respectivă fiind tipică pentru mentalitatea țăranului român și pentru felul lui de a reacționa în momente de criză, este, adică, tipică pentru satul românesc din acea vreme, supus unor transformări forțate. La fel și unele personaje din roman, în care se regăsesc sătenii întâlniți la Căldărești, pot avea ceva și de alți țărani pe care Marin Preda i-a cunoscut. De altfel, și în ceea ce privește conflictele tipice pentru satul românesc al vremii, Marin Preda - mai spune Dumitru Ion Dincă - a relevat atât ceea ce-l interesa pentru ansamblul romanului său, cât și ceea ce era semnificativ pentru istorie, care este una din temele obsedante și fundamentale pentru scriitor, romanul *Moromeții*, volumul II, fiind o altă fațetă a modului în care scriitorul s-a raportat la istorie, în general, și la timpul istoric, în particular.

Cartea lui Dumitru Ion Dincă, al cărui titlu ascunde ceva din semnificațiile adânci ale unui eseu al lui Marin Preda, scrisă cu vădit atașament față de personalitatea și opera „celui mai iubit dintre pământeni”, este importantă față de două aspecte. Întâi, pentru că aduce multe clarificări în ceea ce privește raportul dintre documentare și creație la Marin Preda, exemplificând acest lucru prin faptele și oamenii cu care prozatorul s-a întâlnit, în vara anului 1950, la Căldărești. Apoi, pentru că aduce multe amănunte despre felul de a fi al lui Marin Preda, ca om și ca scriitor, în perioada de tinerețe; eroii săi, indiferent de cum s-au regăsit în paginile romanului predist, și-l amintesc pe scriitor (pe ziarist - spun unii dintre ei) așa cum era de fapt: Nica Olteanu își aduce aminte că „Era un pic mai înalt ca mine, slăbuț, negricios și cu ochelari. Nu prea se băga în vorbă cu oamenii. Era liniștit și-și vedea de treburile lui.”; iar Tudor Ioniță spune și el că „era așa un om care nu se băga în lucrurile altuia”.

O singură chestiune rămâne, însă, neclară în cartea lui Dumitru Ion Dincă, și anume: a fost Marin Preda, la Căldărești, în vara lui 1950, împreună cu Maria Banuș? Desigur, că nu. Și asta, în pofida faptului că unii săteni, după atâția ani, îi asociază în amintirile lor. Dar: trei sunt argumentele care ne fac să credem că, la Căldărești, Marin Preda a fost singur. Primul: prozatorul spune că a fost acolo „prin '950” și a văzut „un seceriș și-un treieris”, în vreme ce Maria Banuș își localizează temporal piesa de teatru „Ziua cea Mare”, inspirată de realitățile văzute la Căldărești, în „iunie 1949”. Al doilea: în fotografia pe care o păstra învățătorul pensionar Ion Gh. Radu este prezent doar Marin Preda, iar dacă în sat ar fi fost atunci și Maria Banuș, activistul de la raion n-ar fi scăpat ocazia să se afișeze alături de ambii scriitori. De aceea, dacă s-ar recupera fotografia în care Marin Preda este alături de țăranii din Căldărești, istoria literară ar avea o probă-martor privind o secvență din viața, plină de căutăți și de zbucium, a unuia dintre cei mai importanți scriitori din literatura română postbelică.

PORTRET LIRIC

Iuliana Paloda-Popescu

Icoană veche

Doamne,
astăzi am căutat un
Sfânt Mucenic dintr-o icoană
veche, dar nu l-am aflat, pentru că
numele său era scris prescurtat și părea
șters demult... cu sfială încercam să-l găsec,
până când s-a făcut noapte și-n oglinda Lunii
am văzut trei sfinți în veșmânt luminos - doi
Mucenici și unul nebul pentru Hristos, aveau
pulbere aurie în gene și pe pleoape, țineau
în mâini Crucea cu opt brațe și priveau
departe, în timp ce-l căutam pe
Mucenicul tânăr, până
se lumina de
ziua

și
dintr-un nimb
de nori ne binecuvânta cu
dragoste Iisus Hristos, iar eu mă
străduiam zadarnic să înțeleg ce scrie
pe fondul poleit, de parcă literele toate în
lumina zilei s-au topit și s-au prelins încet,
pe chipul și pe trupul Sfântului necunoscut,
însuflețindu-l parcă și trecând în sipetul de
aur al icoanei, de unde lacrimile sfinților
se-nalță în slava cerului de-argint și ard
cu flăcări albe în privirea noastră,
precum o candelă de aur în
sufлера unui Înger
Sfânt!

Pasărea însetată

Închide
pleoapele, îmi
șopteai, încearcă să-ți
închizi marea, parfumul ei
cel proaspăt și sărat, s-auzi ecoul
valurilor ce se zbat, ca niște gânduri
stranii ce ne băntuie prin noapte, atunci
când singuri nu mai vrem să știm de noi și
îngropăm iluziile-n cartel!... Ascult și vreau să
fac ce-mi spui, dar, văd cum pasărea însetată
iese dintr-un val, intră în pieptul tău firav și
aidoma cu tine pare-a fi, când se rotește cu
aripile-nținse, de parcă ar zbura, în timp
ce eu încerc să înțeleg cine ar vrea
să îmiucidă visul, sufletul cel
alb ca neaua și sângele
de purpură să-mi
bea!

În timp ce te rogi

În timp ce
te rogi, la capătul iernii
se așterne zăpada, iar primăvara
visează în inimile îndrăgostite - spune
Îngerul! ... Flori de iubire cad peste noi și
îmi amintesc tăcerea ta, suflarea ta, durerea
ce o porți ascunsă în vâlul de mireasă, pe când
eu caut în adâncul ochilor, poate îmi voi aminti
cine am fost, cine sunt, poate voi uita că eram
orb, iar acum văd, poate voi afla cum ne-am
rătăcit demult, dar, sufletele noastre vii sunt!
Când anotimpurile mor, în rugă mă înalț
și sper să te-ntâlnească, acolo, unde nu
așteaptă nimeni, pentru că vreau să
aflu cine ești, așa cum eu învăț
că sunt o adiere de lumină
albă ce înfloarește în
cuvânt!

Iuliana Paloda-Popescu s-a născut la 30.X.1960, în satul Târnava, comuna Botoroaga, județul Teleorman. Este licențiată a Universității de Arte București, Facultatea de Pictură (2000), Doctor în Istorie la Universitatea „Valahia” din Târgoviște (2009); cercetător științific, expert restaurator pictură tempera, la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București; expert în domeniile: conservarea și restaurarea bunurilor culturale-artistice - icoane pe lemn și pe sticlă; bunuri cu semnificație artistică - icoane, secolele XVIII-XX; formator atestat; redactor la revista „Bucureștiul literar și artistic”.

A publicat primele poezii în reviste școlare și în Antologia „Săgetătorul '78” (1978), dar consideră adevăratul debut în revista „Luceafărul”, nr. 6, din 12 februarie 1983, sub girul poetului Cezar Ivănescu.

A publicat volumele de poezii: *Urme pe zăpadă*, Ed. Colibri, București, 1992 (debut editorial); *Dincolo de măceșii roșii*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2006; *Cu privighetoarea pe umăr*, Prefață de Radu Cârneli, Ed. RawexComs, București, 2010; *101 poeme*, Ed. Biodova, București, 2011; *Lumină pentru Manuel*, Prefață de Radu Cârneli, Ed. RawexComs, București, 2011; *Cu privighetoarea pe umăr*, colecția „Opera Omnia - Poezie contemporană”, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2012; *Semnul Îngerului*, Prefață de Florentin Popescu, Ed. RawexComs, București, 2015.

Este prezentă în câteva antologii de poezie și colaborează în presa literară. A participat la concursurile naționale de creație literară și la festivalurile de poezie, unde a obținut numeroase premii.

Este membru al Ununii Scriitorilor din România - Filiala Bacău (2012), al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2006) și al Uniunii Artiștilor Plastici din România (2001).

Trestia călătoare

Nimeni
n-a înțeles cântecul
trestiei în bătaia vântului,
nimeni nu a știut rostul ei când
s-a frânt în vuietul toamnei!... Poate
va înveli o casă, visa ea, poate va sprijini
brațul unui ascet, al unui împărat, al unui
pictor mare sau poate inima unui poet,
spera trestia, pe când vântul o legăna,
o înalță până la Cer, fără să
știe dacă toate
acestea

se vor
întâmpla!... Cândva,
toți o vor uita, strigă Pasărea
însării!... Fără urme-i sunt pașii,
pierdută-i cărarea, umbra-i lunecă în
amurg, himere de foc se ascund în tăceri,
în fumul subțire ce urcă în ierburi, în ape,
în țărânilor calde, iar eu încă mai sper să
descopăr semnele trecerii, clipa de
închinare, când Luna tresare de
dor în lacrima trestiei
călătoare!

Cenușa uitării

Acum, intri-n
lumină și vrei să atingi
cenușa uitării, să o cerzi peste
fluturi, peste amurg, pe aburul verii
ce înfloare lanul de grâu înflorit, în care
coboară Îngerul!... Este greu să învingem anii,
uitarea - spunea, amintindu-ți cum treceam prin
oglinzile Cerului și-nceeam să m-apropii de tine,
să îți ating fruntea înaltă, atinsă de focul îndoielii!...
Văd că nu te-ai schimbat, încă arzi pe Altarul iubirii,
ca o flacără vie, încă visezi cum respiri și îți scrii
numele pe albastrul de ziuă, iar în inima ta se
avântă caii sălbatici, trec prin râurile albe,
prin florile câmpului și caută ninsorile
îndepărate, fără să știe că în visul
lor se pot ascunde semne
prevestitoare de durere
și de moarte!

Cartea iubirii

Amintirile
asemenea unor leoaice
tinere adulmecă norii și încearcă
să afle de unde vine parfumul prăzii ce
le înfloare nările!... Pe nisipul de aur, vântul
de seară spulberă îndoiala, iar în inimă, Cartea
iubirii își deschide filele albe!... Nu, nu vom scrie
nimic aici și acum, nu vom atinge această minune
a însării, chiar dacă ne vor băntui lunecările
șarpelui și vom înseta, fără să bănuim
unde se află locul în care iluziile
oarbe se adapă și se
ascund de

fulgerele
ce brăzdează pustiul
din noi, precum focul din visul
soldatului atins de Îngerul morții ce-i
flutură steagul de umbră pe ochii deschiși,
dar orbiți de-nținerul groazei, nicicând să nu
poată vedea, decât apa tulbură a uitării, să se
piardă în ea, căutându-se, căutându-și
fața, cu brațele întinse spre noi, spre
un alt Cer, în care visăm cu
pleoapele închise pe
cearcănul straniu
al Lunii!

Precum o floare de cireș

Acum,
treci prin mulțime și
nimeni nu îți vede lacrima.
Singular, sperii să-nțâlnești iubirea,
când trandafirul inimii se-nalță-nctet,
pe umăr-mi rotund, mai alb cu fiecare
vis, mai viu cu fiecare cuvânt!... Uite un
Înger, spui, în timp ce pasărea-nserării
lasă în urmă ruga ta și intră-n Soarele
de foc!... Este o pasăre de apă,
șoptește Îngerul, în timp
ce luminează

visul și
simt fiorul zborului
în palme și încep să văd prin
ochii pasării conturul sufletului tău
și vreau să aflu cine ești, pe când aud
ecoul unui strigăt, dar, nu pot să-nțeleg
dacă e-al pasării, al tău sau poate chiar
al meu, când îmi închidui atingerea de
Cer și intru în lumina vie și renasc,
pentru a nu știu căta oară, precum
o floare de cireș, în lacrima
de Înger aurie!

Marian
NAZAT

GORILA CIVICĂ

(Urmare din numărul 182 - iulie 2017)

Păi cum să mai creadă?, când la noi „Nu merge (...) colaborarea nici în opoziție, precum la guvern unde există posibilități de a satisface poftele partizanilor. De-abia merge carul cu un guvern omogen, unitar disciplinat, bazat pe o majoritate solidă, francă, fără fricțiuni și pe care șeful partidului o strunește cu relativă ușurință fiind creată de dânsul. Democrația integrală e o utopie și aiurea, darmită la noi unde religia abuzului, moștenire de la tiranii trecutului, e singura cu trecere adevărată. Democrația trebuie temperată și dirijată după climatul fiecărei țări. Fiindcă democrația, ca și temelia ei, libertatea, presupune cetățeni care întâi știu să-și împlinească perfect datorile către colectivitate și numai pe urmă își exercită drepturile. Legea trebuie să fie lege și pentru cel ce o face ca și pentru cel ce o suferă. Noi avem legile cele mai liberale și mai umanitare din lume, copiate firește de la alții. Le-am adoptat lesne, fiindcă știm că tot nu le aplicăm. Mai bine am avea legi puține și mai puțin moderne care să se aplice sever de sus în jos și să facă adevărată educație cetățenească. Asta ar fi prima treaptă a democrației adevărate”. Parcă ar fi scris azi cuvintele acestea, nu în deceniul trei, similitudinile sunt izbitoare! Cu o deosebire, legile penale sunt mai aspre decât în alte părți, iar pedepsele, aproape exterminatoare în vânătoarea de corupți.

Ca și discuțiile interminabile și partizane despre alcătuirea guvernului, în fapt expresia unor interese politice de conjunctură, altă constantă a ființării noastre. Destui aleargă după portofolii, scuizându-se că „Noi, ceștialați, am fost și suntem oportuniști, alergăm după situații, după mici satisfacții, pentru că n-avem alte posibilități de a ne realiza micile noastre talente. Tu ai o glorie pe care nu ți-o poate spori un portofoliu ministerial. (...) Foști miniștri se găsească câteva sute în țară (...)”. De aceea auzim tot mai des câte unul exclamând cu năduf: „Și un prost ca asta are să fie ministru” ... Și ești în stare să-l contrazici? Ba bine că nu, menajeria ministerială băștinășă a prășit cele mai ciudate victii.

Vreo două săptămâni, dinspre sursele neoficiale, ne-au venit nume de posibili miniștri, bărfe și gâlcevi în desemnarea acestora. Or, „Pentru că marele public se pasiona după astfel de știri politice, indiferent dacă erau adevărate sau false, presa se credea obligată să-i servească zilnic toate zvonurile, clevetirile, intrigările ce se inventau sau se colportau prin cluburile și cafelele Capitalei. Minciunile cotidiene creau în țară o liniște și o febră specială ca la un spectacol sportiv încât se așteptau neconștient evenimentele și răsturnări. Simtea toată lumea că sistemul e catastrofal, că stânenjește viața și periclitează viitorul ... Și toțiși alunecarea continuă din ce în ce și când carul statului ar fi apucat fără

frână pe un povârniș și nu se mai putea opri din coborâre ...” Chiar suntem o nație amoretă candriu de bărfele mediatică, în timp ce „carul statului” a luat-o de-a dura și nu văd cum să i se oprească prăvălirea în haos.

Demult, „Reporterii făcătorii de reputații politice” primeau informațiile dorite, dar și „picurile cele mai diverse” de la politicieni, iar Parlamentul, ca „să păstreze un contact mai intim cu presa, guvernul a oferit directorilor celor mai importante ziare, vreo cinci, câte-un mandat de deputat pe listele guvernului, firește, fără nicio condiție. Un singur director a refuzat, declarând că dorește să-și păstreze intactă independența și obiectivitatea”. Acum, independența și obiectivitatea nu mai valorează nimic, organele de presă nu-s altceva decât *trompetele* serviciilor secrete ori ale oamenilor de afaceri, „care cultivă din instinct presa”. Fiindcă, îl asigură un amic pe Pahonțu, în fapt Pamfil Șeicaru, că „În presă se caută slugi, nu oameni! (...) Mâine sau poimaine, când vei avea ziarul d-tale, fiindcă îl vei avea, sunt sigur, vei căuta și d-ta tot slugi care să scrie cum vei gândi și judeca d-ta. Cineva trebuie să comande, dragul meu domn, nu numai la armată ci în orice întreprindere, altfel mergem la anarhie și la faliment!” Există și o justificare: „Dacă n-avem o presă adevărată, ce să facem? Ziarele mari nu vor să se angajeze ca să nu se strice niciodată cu guvernele, cele mici nu sunt citite ... Presa de opinie, cinstită, obiectivă, curajoasă ne lipsește, domnule! ... Altfel multe rele s-ar putea curma în țara asta ... iar altele, mai multe, s-ar împiedica din capul locului!”

Gazetarii cu șira spinării dreaptă – mai rari ca droșiile în Bărăgan! – au fost alungați din redacții, întrucât „Cu nervi de fecioară ne bună nu poți duce o gazetă ...”

Altminteri, „Cafeneaua, ca și presa, te duce oriunde cu condiția să o părăsești la timp” ... Dar cum să o părăsești, când îți oferă privilegiul și avantajele, nu doar materiale, inaccessibile altunde? Câți sunt în ștare s-o recunoască cinstit: „În definitiv sunt un zero umflat și încrezut! Un publicist”?

Decembrie 2016 și ianuarie 2017. Mă întorc în prezentul inspirat parcă din interbelic. Câștigătorii ultimului sufragiu își laudă programul politic, un fel de Biblie cu care i-au amestecat de cap pe bieții alegători. Din opoziție se aruncă jigniri, iar câte un nevolnic, sau nevolnică, aduce crunt cu Dolinescu din *Gorila*: „Programul încorsetează viața și compromit mișcarea, mai ales că marii tâlhari politici ai lucrati totdeauna cu program! (...) Noi avem un crez simplu și sfânt: un neam, o țară, un rege ... Și mai avem obiective de luptă vremelnice: contra politicienilor, a jidanilor și a celorlalți tâlhari!” Mai precis, „Credința noastră nu admite critică și nici discuție!”

În lupta dusă din redacții, crezul

oștenilor de plumb a rămas același: „Atacul se dă totdeauna cu obiectiv precis, în presă ca și în război ... Îți alegi dușmanul și-l lovești dăr. Omul interesează, nu principiile. Chiar când atacă o doctrină reușești mai sigur personificând-o într-un purtător al ei!” Așa că, „Dacă însă așa avea vreo putere, niciodată n-aș spune ce anume să se scrie, numai ce să nu se scrie! ...” De două decenii și jumătate, povestea se repetă întruna, obsedant și sinucigaș. Presa tipărită a dispărut aproape, iar cea audio-vizuală suferă cumplit de partizanat. Cum altfel, de vreme ce au interesat numai *oamenii*, iar nu *principiile*?

Spre deosebire de prezent, România anilor '30 era fâțiș și agresiv antisemită. Se discuta pe șleau, se striga răspicat că „Politicienii și jidanii sunt nenorocirea neamului nostru!” Sau că „Chestia ovreiască are (...) un interes secundar”, e „o anexă a politicianismului”, că „politicienii sunt anexa jidanilor, și nu invers”. Se declama caragialesc că „Eu sunt contra jidanilor, și cred că toți românii trebuie să lupte contra jidanilor pentru salvarea țării. Ce, noi avem afaceri cu jidanii să ne fie frică de ei, ca altora? Noi pe față, jos jidanii! (...) Asta e politica adevărată! Jos jidanii!” Culmea, mulți trăiau cu superstiția că ... „nu se poate afacere bună fără de jidan” ... De altfel, prin 1937, profesorul universitar Traian Brăileanu atenționa că sistemul democrației parlamentare a dat posibilitatea jidanilor să devină puternici la noi și să pregătească astfel revoluția comunistă.²

În toila acestei lupte „contra politicienilor, a jidanilor și a celorlalți tâlhari” se naște extremismul de dreapta. O cereau condițiile istorice: „El se pregătise pentru o viață normală într-o lume cuminte care însă acum se zvârcolea la pământ cu așezările ei sociale frânte bucăți, cu ierarhia valorilor răsturnate. Pe ruinele acestei lumi multimea celor ce au luptat și au pățit, cu suferințele zdrențuite de suferințe, aștepta întronarea domniei dreptății pentru toți. Pluteau în aer fiorii revoluționari ai înfrățirii universale. După anii roșii de sânge și moarte, inimile clocețeau de credința în pacea eternă. Se răvnea fanatic o lume nouă, pură, idilică. Vechii conducători nu mai aveau credit în opinia publică. Se constituiau partide noi cu simple devize în loc de program. «Cinste și dreptate!» Reformatorii, salvatorii, novatorii apăreau la toate răspântiile gășind ascultare și aderenți ... A fost epoca de aur a demagogiei și a oamenilor de afaceri”. Exact ca în postdecembrismul disoluției românismului și fărădelegilor.

(Va urma)

¹ *Dictatură și libertate*, în *Însemnări sociologice* din 12 martie 1937
² Peste ani, Mihail Sebastian, pe numele său real Joseph Hechter, avea să se întrebe în *Jurnalul* său: „Comunismul ce altceva este decât imperialismul evreilor?”

Florin
COSTINESCU

Adierea tărâmului

Mor zeii

Mor zeii unul după altul
Cu piepturile în săgeți – un cer,
Mor zeii – bătrâni cu ochii tragici
Le plâng adânc și fără lacrimi
Înțelepciunea ce le-o cer.

Se face ziua tot mai scurtă,
Cu-n zeu, cu doi, un soare potolit
Ne traversează dintr-o vârstă-n alta
Între apus și răsărit.

O, zeii pot fi golul ori preaplinul
Acestui suflet sinele-și strigând,
Mor zeii ca să capete un nume,
Ei niciodată n-au știut ce sunt.

Piscuri

Joc de stele, ceas înalt,
Urcă-un an spre celălalt,
Trece, dar nu se aude,
Pas de timp prin ierbură crude.

Nu mai piscuri bucurate
De-nălțimi neîntinate,
Le vedem, nu le vedem,
Din fântâni adânci le bem.

Iar de sus ne face semn
Cu o mână – a îndemn,
Cel ce este și va fi
Primul între veșnicii...

Lacrimă și rouă

Se înserează mai curând,
Când aud apele curgând,
Nu-n matca lunecoasă-a lor,
Ci pe o urmă de cocor.

Se zbat în valuri stele mii
Și parcă sunt ființe vii,
Atrase din afund de spațiu,
Foamea oglinzii-i fără sațiu.

Nici una piatră nu rămâne
Ca să se piardă în fărâme,
Ci stropi de lacrimă și rouă
Ce viața ne-o desparte-n două.

Absența ta...

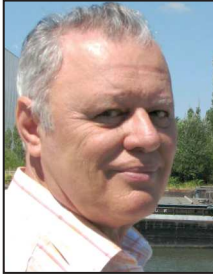
Absența ta, iubito, ești tot tu,
Chiar dacă mai îngândurată,
Privirea mea nicidecum nu te pierdu,
Exiști în orice clipă întrupată.

Vârtej incandescent, aprinz
Rugul regesc al sfințelor ispite
Stărnind în urmă-ți vifor în oglinzi
Sub stele cu sclipiri uimite

Un foșnet de pădure, depărtat,
O adiere traversând pustiul
Ești în absență; cerul luminat
De tine doar îți povestești, știu-l...

Cu cât mă-ntorc și nu te regăseșc
Pe tronul încrustat cu clipe rare
Sunt bântuit de chipul tău regesc
Redesenat de-o creangă-n legănare...

CARTEA DE POEZIE

Corneliu
VASILE

TALAZURI

Poetă prolifică, cu mai mult de zece cărți, Gina Zaharia a mai publicat, în același an, plachetele de versuri „La est de tine” și „Nomade”, ambele la editura buzoiană Omega, fiind o prezență constantă și în publicațiile culturale din țară. Despre poezia sa, Daniel Cristea-Enache a afirmat că, sentimentală și meditativă, transfigurează experiențe într-o lume de simboluri, iar Dumitru Dănilă remarca poezia dedicată locurilor natale și iubirii, care invită la visare și purificare spirituală.

Poeziile de dragoste din această plachetă aduc în fața cititorului elemente tradiționale și imagini cunoscute din acest domeniu, frumusețea și sentimentul fiind primordiale: „părul tău miroase a cântec de dragoste” („Maria”), „buzele tale îmi sunt nectar” („Dragostea de duminică”), „la fereastră cântau ierburii cât toate speranțele mele/ într-o noapte le-am cossit/ până spre dimineață au crescut de două ori mai mari” („Vară de ocazie”).

Dragostea, element predominant, aduce imagini inedite în poezie: „se face că vinul acela curge prin mine/ și te îmbracă fără să știi” („Cămasă dintre maluri”). În alt loc, „m-am ascuns într-un gram de rugină/ derutez torențele pornite să-mi îmbrace chipul/ în vernisaj de tăceri” („Zi obișnuită”). Sunt și alte imagini alese, care denotă talentul poetice: „odată dormeai pe inima mea”, „te-am zărit la un cros al flăcărilor/ topeai ar pentru zile ploioase” („Vioară criptată”), „odată mi-ai zidit o fântână/ uite aici coboară spiridușii pe frânghii/ locul lor de joacă/ e tunelul dintre inimile noastre” („Trandafiri de nisip”), „orașul merge cu tine pe jos te ține de braț/ nu știu cum dar îți-a prins o idee sub pantof” („Umbrelă pentru insomnie”).

Îndrăgostita găsește semne credibile în toate cele și interpretările ei par să fie convingătoare: „primăvara asta e oarbă nu m-a zărit în nici un chip/ hei sunt aici i-am strigat și i-am făcut semn cu ramura unui ier/ mi-a lăsat o floare din deșert mi-a zis descuță-te” („Străni”), sau, două grame de rouă se sărută la soare”, „între mine și tine am ridicat o catedrală” („Piruetă”), sau „privirea ta ucide în somn/ mă tem că va trebui să te zidesc într-o metaforă” („Descuță-te”), sau „sunt liniștea pe care o cauți când strănuță cerul”, „vene tale sunt fluvii mai mari decât noaptea pe care le-am

ÎN SÂNGELE PLOII

Cartea are, la început, portretul poetului, iar pe coperta IV sunt date biografice, din care cititorul află ce studii are, despre o bogată activitate culturală și redacțională, precum și apartenența la Uniunea Scriitorilor din România.

Un „Cuvânt înainte, de onoare...” semnează Nistor Tănăsescu, care compară cartea cu un manual de supraviețuire, așa cum este romanul „Robinson Crusoe” de Daniel Defoe.

Poezia „Cum îți plimbă cuvintele” cuprinde reflecția la gândurile celor care îți receptează cuvintele, într-o atmosferă de neclaritate, haos și imprecizie. În piesa „Aferim!”, întâlnim un univers marin, este invocat Cristofor Columb, apoi sunt rememorate suferințele pe care ni le-au pricinuit turcii, cu iataganul, răpiri sau deportări în Turcia. În „Gând rostuit”, este tragică previziunea a ceea ce se va întâmpla și este evocat Iisus.

Poezia „Bacovie” evidențiază elemente lexicale din lirica poetului George Bacovia: ploaia, ninsoarea, înghețul, frigul, dar în final: „însă e așa de cald în litere/ încât cuvântul se transformă în pâine caldă/ Sub inimă”, ceea ce semnifică admirația și respectul față de marele scriitor. Piesa „La forjor” sugerează faptul că poetul este considerat de criticul literar ca o persoană care măsoară fucurii inexistente, ceea ce simbolizează, de fapt, că măsoară veșnicia.

„Santier în dezafectare” aduce un sentiment de resemnare, poate, prin evocarea unor amintiri: „La capătul resemnării nu te așteaptă/ nici o băncuță de lemn” „și nimic/ nu se compară cu locul din care, de bună voie, amintirile/ ajung înaintea ta, fiind deja purtate de alți pretendenți”. Și în titlul poeziei „Darwină”, poetul inventează un cuvânt, pornind de la numele celebrului părinte al evoluționismului, subliniind contrastul dintre luxul celor care și-l permit și ceilalți, reprezentanți de măgarul din Bethlehem, care „nu are loc de odihnă/ niciăieri/ și nici toate maimuțele/ nu sunt oameni de rând”. Poezia „Somnoroase cotofene” pare să aibă ca inspirație titlul unei poezii eminesciene, însă are cu totul altă temă, fiind o ironie la adresa filozofiei și filozofilor: „atâta pe heidegger sfiorând/ la umbra brună a filozofului andrei”. Altă poezie ironică este „Ata albă” (cu motto-ul corect „Vanitas vanitatum...”), unde apare cusută cu ață albă „părta poetului Volumescu/ spre Premiul Nobel”.

Cititorul „crispat și criptat” este îndemnat, în poezia „Confort”: „ar trebui să dai de odihnă/ precum o pasăre/ într-un avion care zboară”. El este așteptat să fie capabil să înțeleagă și să interpreteze literatura: „întodeauna se va găsi cineva/ care să citească aceste cuvinte/ mai bine decât au fost scrise” („Latență”).

Legat sufletește de lumea actorilor, din vremea când era angajat la teatrul buzoian, Marin Ifrim dedică actorilor câteva piese: „La plecarea spre casă, toți actorii își lasă personajele/ La garderobă” („La ambele capete ale întinerii”).

Este interesant de observat că autorul își exprimă direct prețuirea pentru cârturari români precum Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Ion Barbu, Petre Ursache, Passionaria Stoicescu,

rostogolit de la mine la tine/ ca un altrai („De la mine la tine”).

Sentimentul nu este o stare de moment, el este etern, el dăinuiește din timpuri îndepărtate: „era noapte așadar trebuia să sparg o oglindă/ să-mi înfășor teama de cioburi/ în fiecare stea cineva ținea un discurs nu înțelegeam nimic/ cred că nu era pentru mine/ adormisem în bratele tale înainte de a mă naște” („Pe drumul liliacului”).

Cum așteptările sunt mari, pe măsura sentimentului iubirii, poeta spune: „în pumnul tău era arșiță sau poate verile stăteau la bărbă/ îți rostem gândul însă căte veacuri ai pregătit să plece/ cu mine/ niciodată nu mi-ai spus” („Niciodată nu mi-ai spus”).

Aceste poezii au în centru figura iubitului, deși exprimă trăirile și sentimentele poetice, toate subordonate comuniunii sufletești dintre El și Ea. În ansamblu, versurile se citesc cu ușurință, cititorul se recunoaște în ele, își recunoaște simțămintele și apreciază prezentarea lor sub această formă poetică.

Universul liric al acestei plachete este unul al căutărilor, al întrebărilor, al îndoielilor și, uneori, al certitudinilor, așa cum se întâmplă în lumea plină de neprevăzut a sentimentului, poeta găsim ușor calea de a comunica și cititorului stările și trăirile îndrăgostitei, al cărei unic țel este de a avea certitudinea împărțirii sentimentelor de către cel drag.

Neîndoios, poeta Gina Zaharia are acel har, rar întâlnit, al spunerii sentimentelor proprii de dragoste și comuniune, într-un cadru atât de limitat cum este cel al literii și cuvântului.

blamând „frangleza”, „pleșudecățile”, reclamele neîncetate ale unei anumite farmacii, „copitele cămălelor Facebook”.

Sunt câteva poezii în care apare, direct, autorul, sau secvențe din experiența practică a acestuia, de exemplu „Marin, apă de potop”, multe având caracter social și politic: „în dosul oglinzii” – despre „maternitatea ideologilor cu mai multe capete”, „Cântec electoral” – „resturi din morga/ securității cibernetice ruda mai nouă a vechii mașini de scris/ căreia mileniului îi verificau anual literele și frâncel antiderapante”, sau „Orbii somnului” – „mașină electorală de împachetat/ minciuni ideologice”.

Poezia care dă titlul plachetei, „În sângele ploii” are, ca mai toate celelalte poezii, un număr restrâns de versuri lungi, șapte, și expresii inedite: „emoții mecanice”, „scara sufletelor”, „înnodând raze a la Marie Curie”, „jungla de dimcolo de cimitirul (...) cuvintelor”. Relativ la alte piese din această carte, „măimutele” este parvenitul, politrucul, profitorul politic și economic, agresorul categoriei „oameni” mai multare, „emoții mecanice” și se instruieste în vârful piramidei sociale cum să-i înșele și să-i chinuie pe „oameni”. Evocarea savantei de la începuturile cercetării radioactivității poate duce la ideea folosirii de către „măimute” a energiei nucleare pentru distrugerea umanității, deci „măimutele” sunt capabile să meargă, pentru interesul propriu și păstrarea puterii, până la acțiuni extreme, cu riscul distrugerii planetei. Cu „vorbe decolate precum bananele”, adevărurile, realitatea, sunt ascunse „în jungla de dimcolo de cimitirul gutural grașeiat al cuvintelor”. Această ultimă secvență poate duce cu gândul la personalități ale nomenclaturii care aveau deficiențe sau defecte de vorbire, ceea ce le-a făcut/ le face și mai respingătoare oamenilor normali, obișnuiți. Pe de altă parte, este constatarea inutilității, a lipsei de eficiență și de adevăr a cuvintelor, cuvântărilor, discursurilor, în spatele cărora sunt secretele „jungla”. Poezia poate fi însă citită și în notă socială, reflectând tragismul existenței în acest secol și mileniu.

Marin Ifrim este un poet talentat, care a publicat multe volume de versuri, ca și de evocări, proză etc., fiind o personalitate literară și culturală de valoare, organizator al multor evenimente culturale, teatrale și literare în municipiul și în județul Buzău, colaborator al multor periodice din țară și din afara țării.

Lucian
PARASCHIVESCU

NOTE,
COMENTARIU

Acum, la bătrânețe, privindu-mi cărțile, am senzația că nu eu m-am folosit de ele, ci, invers, ele s-au folosit de mine - mi-au supt o mare parte din timpul care mi-a fost hărăzit!

Marii compozitori nu sunt indivizi, sunt popoare! Wagner este Germania, Verdi este Italia, Liszt este Ungaria, Smetana este Cehia, Sibelius este Finlanda...

Reacția adecvată și memoria sunt însușiri esențiale. Fără ele, niciun om nu e întreg!

Pe măsură ce trece timpul, îți dai seama că important e amintiri sunt acelea care se întâmplă în ieșirea noastră din rând! Sunt legate de efortul nostru de a fi altfel...

Prin ce se deosebea regii care, pe vremuri, ascultau opere celebre ale compozitorilor la modă, de țărani care, cu seceră în mână, în mijlocul lanului de grâu ascultau cântecul mierlei...

Ceea ce ni se întâmplă nouă este mult mai important în comparație cu ceea ce se întâmplă în lume! Și totuși, toți încearcă să ne convingă contrariul...

Un paradox: Combatem cu furie corupția și corupțim om cu sensibilitate corupții!

Doi cârturari intoleranți propun o dezbatere sinceră despre toleranță... În viațuna lor, a fi tolerant înseamnă să cedezi în fața unora ca ei...

În 1600, Giordano Bruno a fost ars pe rug fiindcă afirmase un adevăr încă greu de înțeles... Și azi se întâmplă la fel. Ai impresia că nu se schimbă decât ceremonialul arderii pe rug...

Comuniștii sunt mai ușor de combătut decât comunismul! Vânzoleala post-revoluționară este, așadar, explicabilă...

Noi, românii, suntem mai mult atrași de schimbare, decât de aprofundare! Schimbăm mereu realitatea, nu fiindcă suntem vizionari, ci fiindcă nu suntem profunzi.

Ploaie, copaci înfrunziți, păsări cântătoare, singurătate... Te reculegi ca-ntr-un templu...

Oamenii activi, cu inițiative, sunt cei încă neașiși de lehamite... Sunt oameni scăpați din ghearele acestei cumplite epidemii!

Am devenit o țară de procurori, de anchetatori, de denunțatori, de moralști agresivi, de dezvăluitori pătimiși, de investigatori diletanți...

Dimineață, când te scoli, deși nevinovat, îți vine să pleci să te preadi, cu mâinile întinse pentru încătușare!

Un moșneg stă zilnic, câteva ore, pe canapeaua din fața casei... Nu aude, nu vede, a ajuns o simplă carapace!

Cele mai frumoase evocări de Michelet, Quinet, Mickiewicz... Citez din „Memorii”, de Elena Văcărescu: „România - țară de durere, de forță și de abnegație!”

Atmosfera socială nefirească: Să vezi în fiecare om pe care-l întâlnești pe stradă, un posibil agresor!

Ana Ahmatova: „Toți suntem oaspeții vieții puțin/ Doar o desprindere-i viață/ Glasuri vreo două auzu-mi ațin/ Dinspre văzduh, dimineața”.

IN MEMORIAM

Gheorghe STROE

Sisif urcă muntele de cenușă al eternității

Moartea vindecătoare

Lui Gheorghe Stroe, în amintire

Pe drum umblă moartea, vindecătoare,
De-ar avea aripi, ce frumos ar zbura!
Mă îmbră, plângând, cu pâine și sare,
Bat în porți, să vadă dacă mai e cineva.

Palmele ei sunt calde și triste,
Parcă ar fi mângâiat, toată viața, viori,
Îți ține bănuții strâns în batiște,
Să poată plăti, când voi trece prin nori.

Nimeni n-o ceartă, n-o izgonește,
Ei și mila de ea, și ar fi în zadar.
Cei cu lopețile vin, pe muștește,
În brațe cu o groapă adâncă, de var.

Morții mei dragi, rânduiți în pământ,
Au aprins focuri din oasele lor,
Fluturi negri le dau ocol, fremetând,
Țărâna îi ocrotește, stăruitor.

E un fel de petrecere fără sfârșit,
Cu merinde sărace și apă puțină,
Vine somnul din somn și le-mparte
Raze de înmiresmată lumină.

Morții mei dragi, morții mei vii,
Stau la priveghi și așteaptă.
Lăcrima lor nu mai are răbdare,
Îmi pune sub pași ultima treaptă...

Florea BURTAN

Ziua de 12 iulie 2017 a venit cu o veste neașteptată. Poeta Victoria Milescu îmi trimitea un email: „A murit prozatorul Gheorghe Stroe”. Am refuzat inițial această evidență, gândind absurd, că mai este cineva cu acest nume... Ulterior, în câteva minute, au venit confirmările: un necrolog, trimis tot de Victoria Milescu, un dialog telefonic cu Stan V. Cristea... Înțelegeam și admiteam că prietenul nostru, prozatorul Gheorghe Stroe, începea, dincolo de fruntăriile lumii noastre, un alt drum...

Scrisesem cândva un eseu despre proza lui Gheorghe Stroe și-l intitulasem *Un Sisif pe muntele de cenușă*. Ceea ce altădată părea doar un titlu, cu rezonanțe poetice, poate, pentru alții, indiferent în înțelesurile sale căutate în metaforă, mi se revela acum într-o altă dimensiune a semnificațiilor. În lumea lui ideală, unde își trăia iluziile, fantezmele, ficțiunile, lăsându-și cul etern, Gheorghe Stroe îmi apărea ca un Sisif care zilnic făcea efortul de a urca pe muntele literaturii. Acum, acest urcuș, Gheorghe Stroe îl face dincolo de ochii noștri fizici, pe muntele de cenușă al eternității.

* * *

Nu știu cât de bine l-am cunoscut pe Gheorghe Stroe; nu mai mult decât el însuși a lăsat să se vadă în întâlnirile noastre, fie didactice, fie literare, și în literatura sa.

O întâmplare de început ar putea fi revelatorie printr-o luminare a sa din interior. Eram la începutul afirmării mele literare în spațiul cultural teleormănean, după ce, la invitația lui Stan V. Cristea și, ulterior, a lui Gh. Filip, mi se deschiseseră paginile revistelor *Meandre* (între timp, dispărută) și *Caligraf*. Nu prea eram atentă la ecoul scrierilor mele și, de altfel, nici nu prea mă interesa acest tip de feedback, deși erau destul de mulți cărcotași. Unii mă înțepau ca viespile cu vorbele fără să scrie, alții au făcut-o și în scris. Singurul fată de care am avut o reacție a fost Gheorghe Stroe. Incizia lui era motivată de dragostea pentru literatură și de respectul față de adevărul literar, polemica lui vizând ideile, nu persoana.

Am răspuns articolului său care mă viza direct în numărul următor al *Caligrafului*, cu o cronică ludică, urmând o idee a lui Eugen Ionescu: despre o carte poți scrie la fel de bine pozitiv și negativ, favorabil și nefavorabil. Subiectul pe care am aplicat ideea a fost opera lui Gheorghe Stroe. Prima parte a cronicii era laudativă, a doua, o negare, o întoarcere în negativ a punctelor afirmate anterior. *Jucăreaua* a încins multe spirite. Se șoptea mai tare sau mai încet că *l-am desființat* pe Stroe. Nu-mi propusesem, desigur, aceasta... Singurul care a înțeles miza *jucărelei* a fost însuși Gheorghe Stroe. Reacția mea în loc să

ne despartă, ne-a apropiat. Așa a debutat prietenia mea literară cu prozatorul Gheorghe Stroe, așa am devenit buni prieteni într-ale literaturii, citindu-ne și susținându-ne reciproc. Ceea ce fusese de demonstrat, fusese demonstrat. Fiecare înțelesese ceea ce trebuia din această întâmplare. Puteam merge mai departe fără ranchiune, fără idiosincrazii, fără frustrările tăcerii.

De aici, este foarte clar, cred, că Gheorghe Stroe era un om inteligent, un comprehensiv și un generos, care înțelegea că o situație poate fi privită din cel puțin două perspective. Avea, peste acestea, o ingenuitate de copil când venea vorba despre literatură, în care nu-și avea locul nici invidia, nici răutatea. Nu profesa, din câte știu, atacul la persoană. Fire de artist, avea noblețea acestuia față de realizările spiritului. L-am citit cu atenție și cu plăcere și am scris despre majoritatea operelor sale. La rândul său, mi-a scris o prefață entuziastă la primul volum *Rinocerii și Don Quijote* (2007).

Ca profesor nu avea, mi-a mărturisit-o de mai multe ori, satisfacțiile profesionale așteptate. De aceea, universul literaturii era pentru el totul, nici mai mult, dar nici mai puțin. Punea profesiunea de scriitor înaintea celei de profesor, iar ingenuitatea, despre care vorbeam și care-l înnobila, și-o manifesta de câte ori se bucura de apartenența la breasla scriitorilor ca membru al Uniunii Scriitorilor din România. Ajunsesse acolo unde aspirase, tot urcându-și muntele și trăia din plin această euforie.

Ultima întâlnire de la Biblioteca Județeană „Marin Preda” din Alexandria a fost pe 20 aprilie, într-un context mai larg, când pe lângă lansările de carte ale poetelor Nicoleta Milea și Florica Neaga, și-a lansat volumul *Cină în Valea Sării*, apărută la Editura Neuma, ultimul său volum, o reeditare a volumului *Vremea consiliului parohial*. Pe față îi strălucea bucuria acestei apariții, dar și aceea de a se fi văzut inclus într-o primă antologie de proză sud-est europeană. A fost ultima întâlnire. Nu va mai fi o altă vedere în această lume...

La comemorarea scriitorului Ion Chirulanov (1882-1917), stins pe 22 iulie 1917, de tifos exantematic, la Iași, întâlnire care a avut loc pe 20 iulie 2017 la Biblioteca Județeană „Marin Preda”, se împlineau trei luni de la ultima sa întâlnire cu cititorii și o săptămână de la incinerare. Tristețea provine din conștientizarea zădărnice, a morții nedrepte care ia speranța proiectelor și lasă certitudinea unui gol.

În dimensiunea în care a ajuns și în forma pe care și-a dorit-o, mi-l imaginez pe Gheorghe Stroe fericit, urcându-și, ca Sisif, plin de lumina eternului, muntele de cenușă...

Ana DOBRE

S-a stins în flacăra ființei sale...

După o dificilă intervenție chirurgicală impusă ca ultimă soluție de un diagnostic implacabil, în noaptea de 11 spre 12 iulie 2017, s-a stins din viață la Spitalul Universitar de Urgență Militar Central Dr. Carol Davila din București prozatorul și criticul literar Gheorghe Stroe. Născut la 1 ianuarie 1953 în satul Bădila, comuna Pârscov, din județul Buzău, absolvent, în 1976, al Facultății de Filologie a Universității București (secția română-franceză), Gheorghe Stroe a funcționat pentru o vreme ca profesor la Liceul agricol din Pătârlagele și la Liceul silvic din Nehoiu. A mers apoi, după căsătorie, în județul Teleorman, stabilindu-se la Roșiori de Vede. În Teleorman, a funcționat ca profesor de limba română la Liceul agricol din Piatra, ca în cele din urmă să ocupe o catedra de limba română la Liceul agroindustrial și la Liceul industrial nr.1 din Roșiori de Vede, stabilindu-se apoi ca titular la Colegiul Tehnic Anghel Saligny din aceeași localitate.

A debutat cu versuri în 1970 la ziarul *Viața Buzăului*, apoi publică proză și cronici literare în revistele *Familia*, *Argeș*, *Lucașfărul de dimineață*, *Meandre*, *Viața Românească*, *Convorbiri literare*, *Pro Saeculum*, *Euromuseum*, *Caligraf*, în suplimentul literar și artistic al ziarului *Tineret liber* și în alte publicații. În volum, Gheorghe Stroe debutează cu romanul *Soarele roșu* (Ed. Teleormanul Liber, Alexandria, 1996). Prozator cu har, cu o bogată lectură, Gheorghe Stroe scrie în spiritul și în maniera generației optzeciste. După volumul de debut, el publică proză scurtă în volumele *Diavolul în Valea Sării* (Ed. Teleormanul Liber, Alexandria, 1999), *Vânătoare pe muntele de cenușă* (Ed. Fiat Lux, București, 2000), *Fotografii de mirese* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2004) și *O aniversare cu prieteni* (Ed. Tracus Arte, București, 2012). În anul 2008, revenea la roman cu *Vremea consiliului parohial* (Ed. Semne, București), dar se pare că în proza scurtă autorul găsisse formula

epică cea mai convenabilă spiritului său și astfel îl găsim în antologiile *Unsprezece prozatori din Sud* (Ed. Tipoaalex, Alexandria, 2001), *Nepoții lui Moromete* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2003), *Repetiție fără orchestră* (Ed. Limes, Cluj, 2004) și *Farse, lacrimi și o găleată de sânge* (Ed. Limes, Cluj, 2008). Câteva texte i-au fost traduse și publicate în limba engleză. Gheorghe Stroe este totodată și un critic de vocație modernistă, grație culturii sale predilect de sorginte franceză, deși îi citea cu interes și pe englezi și pe germani la care se raporta, după caz. Astfel, publică o interesantă carte de critică intitulată *O saçoșă cu cărți* (ed. eLiteratura, București, 2014) unde se întâlnesc în circuitul valorilor scriitorii contemporani, câțiva dintre ei venind din spațiul cultural al Teleormanului.

Proza lui Gheorghe Stroe, căreia înclina să-i acorde mai mult timp decât criticii, stă sub semnul unui existențialism mai mult camusian decât heideggerian: „E o lume

care se poate revendica, pe de o parte din existențialismul modern, dintre ai căruia exponenți Gheorghe Stroe îl preferă pe Albert Camus, iar pe de altă parte, din fantastical lui Mircea Eliade și din realismul magic al lui Gabriel Garcia Marquez” – nota Constantin Sorescu în prefața cărții *Vânătoare pe muntele de cenușă*. Și, poate nu întâmplător, tot acolo, Gheorghe Stroe punea în motto o frază din *Jonas sau artistul la lucru*, a lui Camus: „În cealaltă cameră, Rateau privea pânza în întregime albă, în mijlocul căreia Jonas scrisese, cu litere foarte mici, doar un singur cuvânt ce putea fi descifrat, dar care nu știm dacă trebuie citit *solitar* sau *solidar*”. În aceeași soliditudine, lumea, văzută cu condescendență de Gheorghe Stroe în cărțile sale, rămâne solidară cu propria-i ontică, cu propriul destin unde *incendii flamma magis intensa!*

Julian CHIVU

Gheorghe STROE

DISPĂRUTĂ ÎN FRANȚA

ANUL ACESTA, e prima ta dimineață în stațiune. La restaurantul hotelului, cunoscând regulile de aici, îți cauți locul la masa la care ai fost repartizat pe timpul celor două săptămâni de tratament balnear, patru inși la fiecare masă, iar pentru asta trebuie să o găsești pe aceea pe care este cartoul cu numele tău... Dezorientat, privești în jur câteva minute, pentru că restaurantul este aproape plin, pină ce îți vine în ajutor o chelneriță și te conduce prompt undeva spre fundul sălii. Doar locul tău mai e liber... Un bărbat și două femei îți vor ține companie la toate mesele, așa că pe moment nu le dai prea multă atenție, e timp destul pentru asta. Nu-ți răspunde nimeni la salut, toți trei sint foarte în vîrstă și probabil au probleme cu auzul. Îți dai repede seama că bărbatul este soțul doamnei din dreapta ta, el stînd pe latura opusă ție. Doamna din stînga e fără îndoială singură, nu e cu ei și ți se pare mai apropiată de vîrsta ta, cei doi au cu cel puțin zece ani mai puțin, undeva pe la șaptezeci de ani... Venit în urma celorlalți, după un timp rămîii singur.

La prînz nu mai înfrîzi, ajungi chiar primul, pentru că toată dimineața n-ai fost la proceduri, ai preferat să te plimbi prin stațiune. Vremea frumoasă te-a decis să-ți începi tratamentele de mine. ...Iată că apare doamna cea singură și te ridică puțin, să o saluți. Asta face impresie și nu mai e așa absentă ca la micul dejun, „stîlată, în ciuda vîrstei”, îți zici și reușești chiar să schimbi câteva cuvinte înainte de venirea celorlalți. Nu vîi la niciunul în seamă, dar nici între ei nu vorbește, astfel că și discuția cu doamna din stînga ta devine stîngeră și se stinge repede. Pină la urmă, mîncăți toți patru în tăcere.

Doamna cea singură pleacă prima, dar nu înainte de a-ți zice scurt „ne vedem diseară”. Nu te-ai înșelat, femeia asta stîlată sigur a fost ce-a fost la viața ei, vîrsta înaintată nu i-a stîrbît prestața, dar nici discreția. Nu aceeași impresie îți faci cei doi cu care ai rămas la masă... Cu gîndurile tale, nu bag de seamă că peste cîteva minute pleacă și ei, te ridică abia cînd chelnerițele încep să strîngă de pe mese.

Tîrziu după-amiază ieși din hotel cu petul de o jumătate de litru în mînă. Doctorița balneologică ți-a prescris și anul acesta cură cu apă de la izvorul 24, cel mai îndepărtat de centrul stațiunii, dar pavajul alicei e fără cusur și, cu toate că mai lung de un kilometru, traseul nu e dificil, doar două pante ușoare, care, la optzeci de ani, cer totuși un efort. Dar cea mai mare parte este umbră de fagi și, în cheiul strîmt al rîului, mai e și un pic de curenț... Deodată simți o mînă pe brațul tău, doamna de la masa „Am obosit, asta e”, încearcă o scuză și ți acceptă compania, însă te surprinde că e tot singură: în stațiuni, mai ales la vîrste înaintate, se leagă relații, se fac cunoștințe de care apoi se uită repede. Iar ea este aici de o săptămînă, apucase să ți-o spună la masa de prînz „Mergi la izvorul 24?” o întrebi, dar e evident că aveți același drum... La întoarcere, vă opriți pe o bancă, la umbră. „Nu înfrîzime la masă?” te întreabă aruncînd o privire spre ceasul tău, numai că tu propui să luați cina la o terasă de pe traseu.

Este deja noapte cînd reveniți la hotel și abia acum îți dai seama că stați la același etaj, ușă în ușă. Ca și tîne, în cameră de o persoană.

Cînd vă despărțiți, știți despre ea cam totul. Treizeci de ani fuzuse profesora de franceză la un liceu, ceea ce auzind-o te-a făcut evident să ai o tresărire, pe care ea a trecut-o cu vederea. Niciodată căsătorită, „am sperat într-o vreme, dar n-a ieșit nimic. Apoi m-am obișnuit singură, de aceea și cînd vin la tratament iau cameră de o persoană, chiar dacă mă costă mai mult... Pină să mă pensionez, n-am băgat de seamă cum era viața mea, la școală aveam mereu multă lume pe lîngă mine: elevii, colegii, ajungeam acasă frîntă de oboalea... Mai greu era în vacanțe, însă atunci credeam că mă plitceseam din lipsă de activitate... Cu adevărat m-am trezit singură abia după ce m-am pensionat.”

A DOUA ZI dimineață, îi bați în ușă și coborîți împreună la masă, după care mergeți la proceduri. Vorbește tot timpul, mai ales că vede că îi dai atenție oricărui zice. Apoi masa de prînz și cîteva ore de odihnă, să vă refaceți forțele pentru lungul drum pină la izvorul 24. Iar seara are o idee cu care te ia prin surprindere, „îmi pot permite să invit un bărbat la mine în cameră, la vîrsta asta sîntem mai presus de orice bănuială”, dar ești numaidecît de acord, și ție ți se pare obositor să lungiți timpul pe un scaun la o terasă ori pe o bancă în parc. În camera ei este și un fotoliu pentru tine, femeia se aranjază în pat cu o pernă la spinare și o pătură pe picioare. Vorbîți puțin, mai mult butonezi telecomanda televizorului, însă totul e în regulă. Vă despărțiți tîrziu, după miezul nopții.

LA VREO DOUĂ zile, tipul de la recepție, venit la etajul tău să ia în primire o cameră, îți zice imediat ce te vede: „Vă așteaptă doamna, soția dumneavoastră, jos în hol.” Ai o tresărire puternică, aproape un șoc, dar nu-ți pasă că insul se uită nedumerit la tine. Să fie cu putință? După ațitia ani? Nu mai aștepti liftul, un etaj pe scări e o nimic toată acum și nu mai e nimic bătrînețe, parcă zbori... În hol însă e doar fosta profesora de franceză care, cînd te vede schimbat, emoționat, nu știe ce să creadă. Plecești de la masă pină în cameră, rugînd-o să te aștepte, să mergeți la izvorul 24 și, cum probabil înfrîziseși mai mult, femeia se mutase din restaurant, unde chelnerițele se apucaseră de curățenie... Nu scoți o vorbă toată după-amiază și fosta profesora este neliniștită, înțelege că e ceva cu tine, dar nu te sîcîie cu întrebări, te lasă în pace.

Abia după masa de seară, în camera ei, îi spui de

Gheorghe Stroe s-a născut în 1953 în satul Bădila, Pîrscov-Buzău. S-a stîns din viață la 11 iulie 2017. Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română, Universitatea București (1976). A debutat în anul 1970 cu poezie. A publicat apoi numai volume de proză, povestiri și romane și o culegere de articole critice: *Soarele roșu* (1996, roman; ediția a doua 2013), *Diavolul în Valea Sării* (proză scurtă, 1999), *Vînătoare pe muntele de cenușă* (proză scurtă, 2000), *Fotografii de mirese* (proză scurtă, 2004), *Vremea consiliului parohial* (roman, 2008; ediția a doua, 2017 cu titlul *Cină în Valea Sării*), *O aniversare cu prietenii* (proză scurtă, 2013), *O sacoșă cu cărți* (2014, critică literară), *Speranța bătrîmului judecător* (proză scurtă, 2015), *Cină în Valea Sării* (roman, ediția a doua, 2017). A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala București - Proză.

întimplarea cu tipul de la recepție, dar nu o surprinde, știa deja că aici, în stațiune, toți vă cred soți și soție. „Nu ți-am zis nimic, am presupus c-ai auzit și tu oamenii vorbind, uite-i, dragă, pe-ăștia doi, nu se despart o clipă.” „Multe altele... Pe mine m-a amuzat să mă creadă lumea știa ta, mai ales că n-am avut niciodată un soț. În vîrsta de ce am avut impresia că și tu ești tot singur, nu dai telefoane, nu te cauți nimeni... La vîrsta asta, poți fi în multe feluri, și celibatar, și cu nevastă acasă, și divorțat, și văduv... Dar acum îmi dau seama că de fapt sîu foarte puțin despre tine, aproape nimic. Doar că ai fost toată viața judecător, că după pensionare, o vreme, ai mai practicat avocatura. Însă vîrsta ta nu poate să se reducă la afita... Mai încă sau ai avut o familie? Nevastă, copii...” „Vezi tu, te decizi după o ezitare, nici măcar nu știu ce-aș putea să zic despre soție... Am avut... Am... Nu mai știu... A dispărut în Franța în urmă cu cincisprezece ani. Pur și simplu... Eram în Franța pentru a opta oară, mergeam an de an cu mașina, iar acolo, în fiecare zi, ne cazam în alt loc, ajungînd astfel să cunoaștem cu adevărat țara... Atunci însă a fost altfel. M-am trezit dimineața singur în cameră la hotel, dar, pină să-mi dau seama de situație, mai înfrîmă-mirată că nevastă-mea nu mai era în pat, pentru că de regulă se scula mai tîrziu, după mine. Mai înfrîmă-mirată că se dusese la baie. Cum stăteam culcat, nu vedeam partea aceea de cameră și un timp am stat liniștit. Cînd m-am dat totuși jos din pat, baia era goală, cu usa întredeschisă... Am fost doar nedumerit că ieșise singură, mai ales că încă era devreme chiar și pentru o cafea înainte de micul dejun, dar nu mi-am făcut griji, amîndoi vorbeam limba fără cusur și deja nu mai consideram Franța o țară străină... Asta pină am văzut că-mi lăsa ceva pe masă, o scrisoare scurtă pe o jumătate de coală, pe care am parcurs-o dînt-o privire, crezînd mai înfrîmă-mirată că e o glumă: *Intoarce-te singur în țară. Nu mă căuta, Franța e mare. Alegerea mea este definitivă.* Mi-am prelungit șederea la hotel cu două zile, poate se întoarce, mi-am zis, dar nici eu n-am stat degeaba, în tot acest timp am căutat-o de dimineața pină seara... Pină la urmă, a trebuit să plec din Saint-Avertin. Autoritățile pot să spun că s-au străduit să mă ajute, dar fără nici un rezultat. Cred că în ochii lor a contat mult faptul că în țara mea fusese judecător, ca și nevastă-mea.

Cît am putut, am căutat-o apoi prin toată Franța. Știam că e acolo, pentru că o dată pe an ne trimitea un mesaj, ațit mie, cît și copiilor. Același text și mie, și lor, nici un cuvînt în plus sau în minus, în pluciri obișnuite, fără nicio adresă la expeditor. Ceva de felul nu vă faceți griji, eu sînt bine aici undă mi-am dorit să fiu. Apoi, dacă am îmbătrînit și mi

m-am mai simțit în stare să face ațita drum la volan, am renunțat s-o mai caut. N-am avut încotro, acum și la stațiune am venit cu microbuzul... M-am certat și cu copiii din cauza asta, pentru că le-am cerut să continue ei căutarea. Bineînțeles că le-am oferit totul, și bani, și mașină, dar au refuzat categoric, mi-au zis că îi trimis să caute acum în carul cu fin. Pe atunci încă mai făceam avocatură, deși, pentru nevoile mele, și pensia de magistrat era destul.

Deci ideea copiilor a fost s-o las în pace, să aștept, că oricum de mine nu mai depindea nimic... Cam la fel mi-au zis în țară și autoritățile, mai puțin cooperante decît cele din Franța. Tocmai pe baza acestor scrisori, a căror autenticitate mi-a cerut să o garantez, a considerat procurorul că nu avea nici un temei să deschidă un dosar internațional de căutare a persoanei. Nu mai dai alte detalii și nici femeia nu te cere, așteaptă să te hotărîști tu să continui. N-o faci totuși, astfel că trec așa minute bune, în tăcere, pină ce crezi că cea mai bună decizie este să te întorci în camera ta.

DISPARIȚIA NEVESTIȚII s-a produs în Saint-Avertin, de la hotelul „Le Faisan” de pe strada Larçay. Ai înțeles că nu era o glumă abia cînd te-ai uitat în portbagajul mașinii și ai constatat că unul dintr-un bagaje lipsea, anume trolerul. Că nevastă-ta plecase cu geanta pe umăr dar își lăsa telefonul în cameră nu-ți dăduse de gîndit, ai crezut că, ieșînd puțin, pur și simplu îl uitase, abia mai tîrziu ți-ai dat seama că o făcuse înădins, ca să nu mai poată fi căutată nici măcar cu un apel... Însă dacă vrei doar să te plimbi prin oraș să te învioriezi nu iei cu tine și un troler... Nu întîmpinase nicio dificultate, pentru că, deși nu avea permis de conducere, o doua cheie a mașinii fusese întotdeauna în geanta ei... Și ți-ai dat seama abia atunci că ea avusese de mult planul acesta, încă din țară cînd făcuse bagajele. A fost pentru prima dată că, pe lîngă geamantă și sacoșe, ți-a cerut în ajunul plecării spre Franța să duci în portbagaj și un troler mai mic, „lucru de îmbrăcat pentru mai tîrziu, la întoarcere” ți-a zis și nu ți-a dat cu nimic de gîndit.

Prima ta reacție a fost să o cauți pe străzile din preajma hotelului, sperînd că, dacă nu era plecată de mai multă vreme, trîgînd acum și un troler după ea n-ar fi putut să ajungă prea departe. Apoi ai întrebare pe cineva de gară și ai aflat că pină acolo era destul de departe, peste Cher, în Tours. Dar existau în Saint-Avertin stații de autobuz, taxiuri...

Te-ai întors la hotel și te-ai decis să faci un lucru la care ar fi trebuit să te gîndești de la bun început: să vorbești cu patronul, cu chelnerii de la restaurantul de la parter, cu camerista, cu speranța că poate o văzuse cineva ieșînd. În ajun, patronul fusese impresionat de franceza ta, de franceza nevastă-tii și se arătase curios să afle cîte ceva despre țara voastră. Conversația durase aproape două ore, pe terasă, la o bere... Așadar ai început cu el, i-ai arătat scrisoarea nevastă-tii, simplu de tradus cuvînt cu cuvînt și a rămas cum se zice la ei „bouche bée”. A fost de acord să ocupe camera în continuare, fiindcă voiai să mai stai în Saint-Avertin două-trei zile, „poate totuși se întoarce... sau poate prind un fir...”. Știai cîtă considerați că e necesar, ți-a zis fără nicio ezitare. Chiar și în plin sezon, ține neînchiriate două camere, pentru orice eventualitate. Iar dacă nu aveți nimic împotriva, o să încerc să vă și ajut, am prieteni în poliție. Pină să mă pensionez să mă apuc de afacerea asta cu hotelul, am lucrat la ei.” Discuția cu chelnerii și cu camerista n-a avut nici un rezultat, n-o văzuse nimeni plecînd, „e o ușă laterală pentru cei ce intrînz seara peste ora zece sau pentru cei ce vor să plece foarte devreme, codul de acces e pe plăcuța atașată cheii.” În schimb un chelner mai în vîrstă, roșovan, își amintea că în ajun vă servise cu bere pe terasă și avusese o discuție doar cu tine, „doamna era preocupată de ceva, mă miră că nu ați observat.”

În mai puțin de o oră, i-ai cunoscut și pe prietenii din poliție ai patronului, doi inși ca la patruzeci de ani, care ți se adresau respectuos cu „monsieur le juge”. „Conflicte cu doamna?” te-au întrebare totuși. „Pentru a le rezolva, nu trebuia să venim în Franța. Dar nici pomeneală de așa ceva... Mai demult totuși, ne-a trecut prin cap că ne-am putea muta definitiv aici; și ea a fost tot judecător, așa că două pensii de magistrat ar fi fost mai mult decît suficient pentru asta. În plus, eu mai practic și avocatura și am avut oferte din partea unor cabinete din Paris, Metz, Dijon, Nancy... A fost însă doar o discuție în urmă cu cîteva ani, nimic serios. Am continuat apoi să venim vară de vară în Franța, pină ce, iată, ea a luat o hotărîre pe cont propriu.” Ați luat în calcul și ideea că poate n-a dispărut înfrîmțator? Să ne gîndim la forști condamnate de doamna sau de dumneavoastră, ori fi ajuns destui în Franța? „Exclus. A lăsat un mesaj, scurt dar clar, și-a luat geanta cu actele și cardul, și-a luat și trolerul din mașină. Mai ales acest ultim detaliu de de gîndit, totul a fost plănuit din țară, de cînd și-a făcut un bagaj separat.” „Aveți dreptate. Cu experiența dumneavoastră de judecător, vedeți ațfel faptele, le puneti cap la cap mai riguros ca un anchetator. Dar acum mergem la Tours, la gară, deja am pierdut un timp care ar putea să fie decisiv... Mergem cu mașina poliției, vă explicăm pe drum. E aproape, doar traversăm Cherul... Aveți o poză a doamnei?” „Destule în smartphone.” În scurtul timp pină la Tours, ți-au zis că de aici se putea lua trenuri spre toate direcțiile, inclusiv T.G.V.-ul. „Presupunem că a plecat din Saint-Avertin cu un taxi, zice poliștii de la volan, nu s-a incurcat cu autobuzul. N-a costat nici zece euro... Doamna are suficienți bani asupra sa?” „Mai mult de două mii de euro, poate chiar trei mii. Plus cardul.”

DISPĂRUTĂ ÎN FRANȚA

La gară, te-au rugat să-i lași pe ei să se ocupe, „dumneavoastră mergeți pe persoane, poate cine știe? Ne dați smartphone-ul să avem poze cu doamna și luăm noi casele la rând. Sintem în uniformă, casierii trebuie să colaboreze fără explicații.” Dar nici tu pe persoane, nici ei la cele trei case deschise atunci în holul larg al garii din Tours n-ai izbutit nimic... „Părearea noastră, ți-au spus în mașină la întoarcere, este să plecați mine din Saint-Avertin, să o căutați pe traseul stabilit. E o posibilitate... Nu trebuie să mai așteptați aici, nu mai e în Saint-Avertin, un coleg deja a trecut pe la toate hotelurile și pensiunile. Dacă între timp cumva revine, ve contactăm imediat. Ne lăsați numărul de mobil și poze cu doamna, deși n-ai crede că se mai întoarce aici.” „Am pierdut deja toate rezervările... Dacă nu cumva a ajuns acolo înaintea mea...” Nu e asta o problemă. Peste tot au citeva camere de rezervă. Ne faceți lista cu rezervările și dăm noi telefon la toate hotelurile la care ați reținut camere, să vă reprogrameze. De rezervă să spunem că e în interesul poliției și n-o să aveți niciăieri necazuri.” Seara ți-ai petrecut-o cu cei doi polițiști cu patronul de la „Le Faisan”.

PRIMA OPRIRE, după aproape cinci ore la volan, a fost în Besançon, la Ibis Besançon City, acolo unde ar fi trebuit să ajungeți în urmă cu două zile. Polițiștii din Saint-Avertin ți-au înșădat promisiunea, deci n-a fost nicio problemă să ți se dea o cameră. Ți-ai dus mai întâi mașina în parcare subterană a hotelului, apoi cu un geamantan mai mic ai revenit în hol. În sfârșit, ai arătat câteva poze ale nevestii-tii unde dătează de recepție, dar, după ce s-a uitat cu atenție, a ridicat din umeri. Atunci a intervenit cealaltă recepționeră, care tocmai terminase cu un client și a cercetat și ea pozele, „parcă a trecut pe-aici, doamna cu un troler mic, totuși, până la urmă, nu s-a cazat la noi, nici în camera rezervată, nici în altă. Dacă vrei, putem verifica.” Nimic însă în calculator, nimic în registru... Ideea lor a fost să încerci și la alte hoteluri și ți-au dat o hartă a orașului. În plus, ți-au chemat un taxi, „e pentru poliția din Saint-Avertin”, i-au spus șoferului, iar acesta n-a comentat, te-a dus peste tot unde i-ai cerut... Seara te-ai întors la Ibis rupt de oboseală și descurajat, încă ezitând dacă să mai rămâi sau nu o zi în plus în Besançon.

Dimineața însă te-ai trezit hotărât să mergi mai departe, la Dijon, cu ceva mai multă speranță. În vara aceea, era pentru a patra oară că orașul duilor de Burgundia fusese inclus în planul vostru de călătorie, iar asta numai la insistențele nevestii-tii, ție și ei de ajuns că trecuseră o dată pe-acolo. Ai tras ca de obicei la Hotel du Stade, pe boulevardul Strasbourg, la doi pași de Piața 30 Octombrie. Trei ani la rând aici, în ruptul capului nevastă-tu n-acceptase să mai stați și în altă parte.

Recepționera era aceeași, o negresă tânără, cochetă, care știa să se facă apropiată. Te-a recunoscut din primul moment, dar a fost nedumerită, „singur, nu și cu doamna?” Întimpinarea te-a surprins și n-ai zis nimic, însă pentru ea era cît se poate de simplu, „ați tot trecut pe la noi, vară de vară, și mai întâi am crezut că în tara dumneavoastră sunteți profesori de franceză. Cu atât mai mult m-a surprins când am aflat că amîndoi ați fost judecători, or așa ceva nu se uită. Nu e ceva curent să cazăm la hotelul nostru judecători din România!” Dar între timp apăruseră citiva clienți de care trebuia să se ocupe. Oricum, ce era de aflat aflaseși... „Dacă venea la Dijon, o găseam aici”, ți-ai zis după ce ai ajuns în cameră. Nu mai rămăsesse nimic din speranța de la plecarea din Besançon, totuși, după un sfert de oră de odihnă, ai ieșit să te duci în acel loc în care nevastă-ta te ținea ieri în șir și tot nu se sătura: Place de la Libération... N-aveai nevoie de hartă pentru asta, ai lăsat-o în cameră și, chiar dacă nu țineai minte exact toate străzile după denumirea lor, știai totuși că trebuia să urmezi pe Paul Cobet până la Carrefour City, apoi puțin spre dreapta... Iată rue Jeanmijn și prima intersecție la sîngă pe Vannerie, spre catedrala Saint-Michel... De aici era simplu, rue Vaillant până în Place de la Libération și un pic de speranță și-a făcut iarăși loc în sufletul tău la gândul că nevastă-ta, dacă venise totuși la Dijon, chiar de s-a dus la alt hotel, în acea după-amiază musai trebuia să fie în Piața Eliberării!

Ca de obicei, locul era aglomerat, dar, cum nici măcar nu-ți aduceai aminte de cînd nu mai mînceșezi, te-ai oprit la o terasă. Poziția era bună, aveai sub ochi întreaga piață, un semicerc ce se deschide spre palatul duilor... Oare unde o fi fost amplasată statuia ecvestră a lui Ludovic al XIV-lea, dărîmată la Revoluție? Dar, în situația ta, să mai ai astfel de gânduri era prostie curată!

Nu puteai sta la nesfârșit aici, terminase de mîncat, după care ai mai luat o bere, apoi încă una... Totuși nici nu-ți venea să pleci din piață, deci te-ai ridicat și ai mai dat câteva ture în acest spațiu larg și aglomerat, cu atenția mereu la pîndă. Te-ai oprit pentru scurte momente și pe la buticurile cu zeci sau poate sute de sortimente de muștar, așa cum se oprea ea, deși nu cumpărara nimic. Nici urmă de nevastă-ta... Te-ai întors la hotel după ce s-a înnopat de-a binelea.

A doua zi, înainte de prînz, ai plecat spre Colmar și te-ai cazat la „Balladins”, după care ai luat la pas zona veche a orașului, strădă cu strădă, pînă cînd s-a înserat; ai făcut-o fără nicio speranță, fiind aici aproape de granița cu Germania, însă măcar să poți spune că ai nu neglijat nicio posibilitate... Și doar oboseala te-a ajutat să dormi totuși în acea ultimă noapte în Franța, dar te-ai trezit devreme, cu gîndul la cei șapte sute de kilometri pe care ți-ai aveai de făcut pînă în Austria la Strass-Im-Attergau, ultima cazare înainte de a te întoarce sigur în patrie.

N-AI PUTUT SĂ STAI mult în țară, începutul toamnei te-a prins în Franța. Baniul nu erau o problemă, tocmai volesti să vă cumpărați o casă într-un oraș ca lumea, trăiserăți din nou în cel mai sărac judec din țară... „N-ar fi mai

bine să ne luăm ceva în Franța?” te-a întrebat prin mai nevastă-ta, într-o seară cînd i-ai prezentat câteva oferte găsite pe internet. Ai fost convins că glumește și nu ai luat-o în seamă, dar i-ai promis că mai cauți și femeia n-a mai zis nimic. Atunci ți s-a părut normal să nu vă grăbiți să cumpărați orice și oriunde, doar acolo aveai să vă trăiți bătrînețea... Acum însă planurile astea nu mai aveau nici un rost.

De la bun început, ai știut că mergi la întimplare sau, cum ți-au zis copiii, ai plecat să cauți acul în carul cu fin, dar nici să nu faci nimic nu erai de acceptat. Și-apoi, dacă era în Franța, acolo trebuia să fii și tu, indiferent de ce șanse aveai să o găsești. Dar, fiind în considerare fixația nevestii-tii pentru locurile care ți plăcuseră mai mult, în scurt timp ai stabilit și un traseu: Harfleur, Hermanville-sur-Mer, Saint-Malô, Deauville, Dieppe, Etretat, așadar pe coasta Normandiei... N-ai mai stat de rezervări, ai lăsat să te descurci la fața locului... Ți-ai făcut bagajul cu o stringere de inimă, pînă atunci de asta se ocupase nevastă-ta și, fără să știe cel puțin copiii, într-o dimineață însoțită de septembrie ai încuiat apartamentul și ai plecat, fără să ai habar pentru cît timp.

Ai plecat din țară cu gîndul că în acel moment ea nu mai călătorea, că, măcar pentru o vreme, se stabilește undeva, dar nu la întimplare, ci într-unul dintre locurile pe care le prefera. Ajuns în Franța, le-ai luat la rînd, așa cum le notaseși pe lista ta, în fiecare dintre acestea rămînd cîteva zile, să treci din hotel în hotel, din pensie în pensie... Peste tot spuneai că soția era venită cu ceva timp înaintea ta, că urma să vă înfiltri acolo și, ca din întimplare, le arătați recepționarilor și o poză-două cu ea. Nici un rezultat.

La Etretat, ai fost la un pas să dai de ea. Ai făcut aici ce nu mai făcuseși niciăieri. Veneai de la Deauville, drum de o oră și ceva și, după ce ai parcat, te-ai dus la o terasă pe plajă și ai băut o cafea, lăsînd pe mai tîrziu să cauți și o cazare. Încercaseși pînă atunci doar pe la hoteluri și pensiuni, acum însă i-ai arătat poza soției și chelneriței... „Doamna a fost aici în urmă cu cel mult o oră, a luat o cafea și un croasant. A stat treizeci-patruzeci de minute și se uită la marea cu un aer absent.” „Sînteți sigură?” ți-ai stăpînit cu greu emoția. „Absolut, domnule, iată că nici n-am apucat s-o uit. Abia deschisese, încă nu erau așa mulți clienți. Dacă veneai puțin mai devreme, aveai șanse s-o înfiltri.” Ai plătit și ți-ai ridicat imediat lăsînd cafeaua nebcăută, spre nedumerirea chelneriței.

Pînă la amiază, te-ai învîrtit peste tot prin apropiere, pe plaja din ce în ce mai aglomerată, pe străzile din jur, ba chiar ți prin magazinele din zonă. În cele din urmă, ai revenit pe plajă și ai mîncat ceva la o terasă, alta decît cea de dimineață, pentru că ți s-a părut că avea o poziție mai bună, apoi te-ai mutat pe o bancă în partea dinspre vechile cazemate, pentru că de aici, din lateral, puteai cuprinde cu privirea mulțimea în mișcare... Mai tîrziu, ai trecut în partea cealaltă a plajei, aproape de poteca abruptă pe care se urcă spre capela Notre-Dame de la Garde și nu te-ai mai cîntit de-acolo pînă ce a apus soarele... Trebuia să te odihnești cîteu de puțin după aflată sta în picioare și te-ai dus în mașină; parcare fiind la doi pași, aveai de trecut doar pe pleca spre oraș. Ți-ai dat seama abia acum că în mașină ar fi fost cel mai bun punct de observare, nu pe plajă, pîrînd a fi, din mărșinea parcarii, un loc de trecere spre apă la îndemîna tuturor... Mai repede decît te-ai fi așteptat, lumea s-a împuștat și lumina a început să scadă și, după oboseala acumulată în toate acele zile de căutare zadarnică, ai adormit cu ceafa rezemată de tetieră și cu picioarele întinse în spațiul de sub volan, al pedalerului.

Cînd te-ai trezit, era noapte, prea tîrziu ca să mai cauți o cazare și ai dormit la loc. A doua oră, te-ai trezit un ciocănit în geam, jandarmieria... Luminaseră mai întii interiorul mașinii cu o lanternă, deși parcare nu era în întineric, becurile din jur fiind aprinse. Ai lăsat geamul în jos și le-ai întins ațele, între acestea și vechea ta legitimație de judecător, păstrată și după pensionare, și cea de avocat. Le-au cercetat cu atenție la lumina lanternei, după care ți-au zis că, dacă vrei, poți să ieși din mașină. Ai rămas mai departe pe locul tău și jandarmii, acum relaxați și chiar prietenoși, te-au întrebat îngrijorați: „Aveți vreo problemă, nu vă simțiți bine? Chemăm ambulanța?” „Nu este cazul, eram obosit și m-a furat somnul. Nici nu știu cînd s-a făcut noapte... Acum e prea tîrziu să mă aflu o cazare.” „Vreți să vă ducem noi la un hotel? Toți păstrează o cameră-două pentru orice eventualitate. Ca să vă odihniți ca lumea, pe un pat.” Ai fost numaidecît de acord, amărșiseși în mașină și abia ți mai simțai picioarele, lucru de care jandarmii își dăduseră seama. „În regulă, dar acum sunteți prea obosit să mai sofați, lăsați să vă conducă mașina colegul meu. El știe unde trebuie să mergeți, un hotel la care și peste noapte e cineva la recepție.” Ai trecut imediat pe locul din dreapta lăsîndu-l pe unul dintre jandarmi la volan... „Sînteți din România și vorbiți atît de bine franceza? Dacă nu era numărul mașinii, nici n-aș fi zis că am în fața un străin.” „Vin de mulți ani vară de vară în Franța... Ai făcut un drum simt niciăieri străin, nu știu țara mea cum știu Franța. Am făcut-o la volan, cum s-ar zice, pas cu pas. Iar cîtă vreme or să mă mai țină puterile, pentru că vin din cealaltă parte a Europei, n-o să renunț. Acum...” Dar te-ai oprit la timp, nu era cazul să le spui ce te aducea atunci la Etretat. Mai ales că, iată, ajunseserăți la hotel.

Ai rămas în Etretat o săptămîna încheiată, dar singurul fapt notabil de care ți-ai amintit adesea în ani ce au urmat a fost discuția cu un chelner de la o terasă de pe plajă, alta decît aceea din dimineața sosirii tale în oraș. Era la începutul celei de a treia zile aici... Însul pretindea că o văzuse de cîteva ori săptămîna trecută, „am reamărcat-o pentru că

venea să-și bea cafeaua foarte devreme, cînd era lume puțină. Tricoul cu care este în fotografie l-a purtat cel puțin o dată, e o culoare ce atrage atenția... Ce a fost în ultimele zile nu mai știu, am avut liber c-a născut nevastă-mea, pot doar să vă spun că în dimineața asta doamna n-a mai apărut.” Pe moment ai crezut c-o să rămîi în Etretat pentru un timp lung, însă, după încă cinci zile de așteptare și de căutări fără nici un rezultat, ai simțit că orice speranță se spulberase.

PESTE IARNĂ, ai rămas în țară, nu era de plecat atunci în Franța, pe frig și pe drumuri înzăpezite. Apoi, pe la începutul primăverii, ai primit o scrisoare din partea soției. Pe moment, n-ai știut cît exact același mesaj ți primiseră și copiii, ai aflat în amplător la citeva luni... Tu însă n-ai stat pe gînduri, ai plecat imediat în Franța și ai mers întins pînă în localitatea în care fuseseră francate scrisorile. A trebuit să mai treacă niște ani, cu același mesaj din partea ei, ca să înțelegi că, de vreme ce nu voia să fie găsită, nu expedia scrisorile din localitatea în care se stabilise.

Însă într-o primăvară mesajul nu a mai venit și atunci ți-ai închipuit ce putea fi mai rău; și, înainte de a începe căldurile verii, te-ai dus din nou în Franța. Oricum ai fi făcut-o, era în planul tău, dar ai plecat cu aproape o lună mai devreme și mai îngrijorat ca de obicei. Iar cît ai stat în Franța zi de zi ai dat telefon copiilor, să-ai dacă nu cumva, în lipsă, scrisoarea nevestii-tii ajunsesse totuși... Cînd abia primăvara următoare ai primit din nou un mesaj din Franța emoție ți-au dat lacrimile. Dar nu aveai de cine să te ferești, era la tine acasă și erai singur... N-ai plecat însă imediat, la o săptămîna aveai termen într-un dosar foarte important la curtea de apel. Drumurile lungi și șederile de două-trei ore pe an în Franța erau costisitoare, de aceea, în timpul petrecut în țară, te angajai în tot mai multe dosare, procese importante, grele, de pe urma cărora câștigai chiar și de citeva ori pensia ta de fost magistrat... Astfel măcar banii n-au fost niciodată o problemă.

În toți acești ani, ai fost pe cont propriu, n-ai avut nici un sprijin din partea autorităților din țară, nici din partea copiilor. Pe aceștia i-ai înțeles totuși, dar firzui și nu intrutul, pentru că se întimpla ca și unul, și cealaltă să treacă printr-o perioadă proastă, divorț după divorț și partaje păguboase... La un moment dat, n-ai fi putut să mai spui la a cita căsmicie ajunsesse fiecare dintre ei... „Crezi că în situația în care suntem noi ne arde să cutreerăm Franța după mama? Ne scrie, e bine. Și-apoi cine ne învoieste la serviciu atîtea zile?” Cam astea le-au fost replicile cînd le-ai cerut să continue în locul tău, pentru că de acum nu te mai încumetai să stai la volan pe distanțe lungi, abia dacă mai sofați prin oraș... Însă un ajutor nici din partea autorităților, „Dom” judec, ți-a zis prim-procurorul de pe lingă tribunalul județean, nu ajungem nicăieri dacă deschidem un dosar internațional de căutare a persoanei, dumneavoastră știți mai bine decît mine. Să presupunem, deși după aflată timp și puțin probabil, că pînă la urmă e găsită... Dar într-un caz ca acesta, dacă nu e voința doamnei, nu o aduce nimeni înapoi și nici nu vi se poate dezvălui nimic despre locul în care s-a stabilit. Răspunsul va fi doar că persoana a fost identificată în Franța, or asta o știți și fără Interpol.” Într-adevăr, ai știut mereu că ea este undeva prin Franța, așa cum o ști și acum, dar asta nu e un motiv de liniște. Sînt nopți în care nu poți să dormi de grijă. Au trecut, iată, atîția ani de cînd a depușat la Saint-Avertin. Și atîtea căutări zadarnice... Pentru că, după ce la Etretat ai fost la un pas să dai de ea, de atunci n-ai mai aflat niciăieri un semn al trecerii sale... Cît ai putut să o cauți parcă n-a fost așa de greu, te amăgeai totuși cu o speranță, după aceea însă a trebuit să te resemnezi să aștepti an de an, la începutul primăverii, scurta sa scrisoare, în care mereu lucrul nu a spus niciodată, doar că era un semn de la ea... În rest, numai întrebări la care nu poți avea un răspuns. Și ea este la fel de în vîrstă ca și tine, de vreme ce ții feci colegi de facultate... O pensie de magistrat este suficient pentru a trăi în Franța, dar a ajuns-o bătrînețe și probabil este singură. Are prieteni pe care să se poată baza? Ce face cînd e bolnavă? Sau cînd n-o mai ajută puterile nici măcar să rezolvat-o simplu, ai angajat o menajeră... Cu aceste întrebări fără răspuns te prind uneori zorii, așa cum te prind și acum, singur într-o cameră de hotel la Băile Olănești.

ASTĂZI FOSTA PROFESORAL de franceză pleacă, pentru că perioada de tratament pentru care a venit aici s-a încheiat. Vă înfiltri pentru ultima oară la restaurant, la micul dejun. I-ai băut ca de obicei în ușa, dar te-a rugat s-o aștepti jos, că mai are de lucru cu bagajele, totuși nu înfirze mai mult de cîteva minute.

La masa voastră, în dimineața asta, nu mai sînt alte persoane... Mîncăți în tăcere, apoi urcați în camera ei, să luați bagajele, un geamantan și două sacoșe. Le încerci la toate trei greutatea, ca să-i lași femeii ceva mai ușor.

Stația de autobuz nu este departe de hotel, dar pînă ajungeți vă odihniți de citeva ori. Îți pare rău că nu mai ești în putere să o scutești de povara sacoșei de voiaj, pentru că nu face doi pași și obosește... În stație, se sprijină de tine și, după un timp, pare că și-a revenit, exact cînd sosește autobuzul. „Ne mai auzim din cînd în cînd?” o întrebi în ultimul moment. „Fără îndoială, ținîm legătura. Te sun cum ajung acasă.” Ușa se închide în urma ei și autobuzul pleacă imediat. Stația a rămas pustie și trebuie să te întorci la hotel.

La prînz, ești în continuare singur la masă, deocamdată aici n-a fost repartizat nimeni... „Fără doamna? auzi în stînga ta și ridici privirea. Eram obișnuiți să vă vedem împreună. Unde este soția dumneavoastră de ați venit singur la masă?” „Prieten, ți zici cu amărăciune chelnerului care ți pune doar să fie amabil, așa da o avere celui ce mi-ar putea da acum un răspuns la întrebarea asta.”

MOROMEȚIANA

Marin
IANCU

MARIN PEDA PORTRETIST. MISTERUL FEMININ

Analizate din cele mai diverse perspective, cu indicii pline de încântări și revărsări de mare grație, alteori însoțite de elemente din zona caricaturală, într-o vizibilă tradiție călășiană, multiplele fațete ale tipologiilor din zona destinelor feminine din proza de inspirație rurală și citadină relevă în Marin Preda un portretist cu un excepțional simț al observației. Caracterizate sub aspect fizic și moral, în detaliu sau doar la modul general, cu trăsături îngroșate sau mai estompate, prezente pe aproape tot parcursul narativului sau trecute doar episodice în revistă, multe dintre personajele din această categorie sunt văzute de Marin Preda dintr-o pluralitate de abordări, în conformitate cu imaginea policromă a timpului și cu apartenența lor la un anumit sistem de relații, care ar putea genera o serie întinsă de stări și nuanțe, de la momente de plină intensitate a iubirii, la un scepticism acaparator și disperări dintre cele mai acute. Reținem cu ușurință grația și complexitatea acestor personaje feminine, în multiplele ipostaze ale acestora, de la Armeanca, soția lui Grigore (*Moromeții, I*), care „avea o voce moale și niște ochi negri”, la Anghelina Boțoghină, cu „obraji subțiri și înșprîți”, în care individualizarea, motivată de o obsesie a identității, relevă adevărată vocație de portretist a autorului, explicația prezenței formulor stilistice care particularizează fiind lesne identificabilă în perspectiva în care se plasează autorul. Ioana a lui Rada, iubita din Siliștea a lui Ștefan Parizianu, angelică și demonică, este, bunăoară, o ființă de o stranie frumusețe, pe când alte prezențe feminine sugerează puritate, devotament, dezinteresare, modeste, cinste, profunditate, dar și placiditate, cu un puternic gust de bărbă sau cu un prețios spirit practic, autoritate sau expresie, toate acestea, firește, nu în întotdeauna în stare „pură”, ci și în diverse alchimii, prin care acestea capătă viabilitate, dar și puterea de a evita, în cele din urmă, artificialul unor simple simboluri. Identificăm în acest mod personaje închise, posace sau îngândurate, alături de prezențe delicate, diafane, cu o forță nebănuită de atracție, sau personaje aflate sub imperiul unor impulsuri de neoprit, trăind clipa cu o disperată aviditate, personaje eroine, personaje tari, dar și firi la fel de slabe, incapabile să lupte pentru a-și depăși limitele mediocrității ori ale lașității. Autorul își prezintă personajele printr-o transcriere picturală a obiectului, ale cărui detalii fixate prin substantive, capătă duble determinări adjectivale privind forma și culoarea. De exemplu, desprinsă întâmplător din abundența listă a personajelor feminine, doamna Teodorescu, soția învățătorului Teodorescu (*Moromeții, I*), este „o femeie mică și grăsuță...”, portretul acesteia fiindu-i în esență, prin orgoliul împins până la accente mai avântate, nefirești, în ultimă instanță, pentru un mediu social ce părea să trăiască printr-o neștirbită înțelegere și încredere. Puse în relație cu datele concrete ale unei atmosfere încărcate de evidente neînțelegeri și tensiuni, accentele puternice ale izbucnirii doamnei Teodorescu, tusele apăsate, gesturile ei intempestive par, în această fază, firești atribute ale unei energii duse până la limitele extreme. Efectul plastic simbolic și revelator al unor astfel de combinări este evident și în alte situații. Intruchipare a unei afecțiuni mai potolite, ființă fragilă și sensibilă, Anda (*Risipiții*), „avea talia ca de trestie, umerii mici, părul blond, tăiat în bucle împrăștiate, fruntea ei era ceea ce avea deosebit, era ușor bombată și dădea înțrîgi ei înfățișări nobilețe vârstei.” Caracter solid, Anda este, de departe, printre cele mai puternice personaje ale romanului *Risipiții*, o prezență feminină elegantă și cultivată, tinzând către expresivitatea livrescului. Surprinsă în nota aceleiași desăvârșite adaptabilități, Maria (Nicolaie), „era bălăie, a

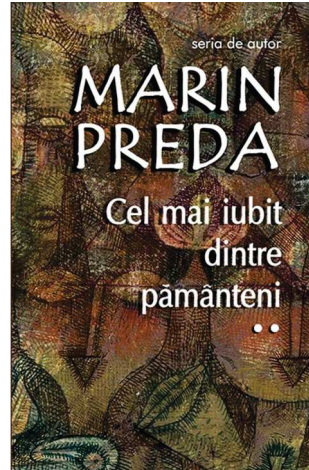
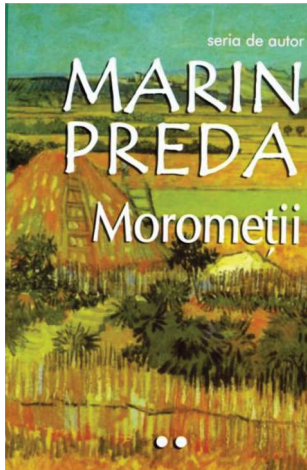
se vedea părul ca aurul pe sub batic și ochii albaștri sălbatici...” (*Intrusul*). Plasată între teluric și senzualism, Maria apare pentru început în ipostaza unei adolescente timide și neîndemănate („o fată care doi pași făcea și umul se oprea”), evoluând treptat spre un personaj de o feminitate misterioasă, abuziv acaparatoare, tulburătoare și, totodată, victorioasă. Femeie foarte hotărâtă și inflexibilă, pusă în situații marcate de eterna confruntare dintre iubire și ură, Maria dezvoltă procese psihologice complexe, explorate de autor cu meticulozitate și subtilitate. Deși prea puțin individualizată ca personaj, Ioana (*Intrusul*) apare ca tipul feminității-victimă, lipsită de profunzime și, spre deosebire de Maria, prietena sa, cu mult prea îndecisă în fața a tot ce poate însemna ipocrie și convenție socială, personajul menținându-se constant la limita unui șablon livresc, aparținând categoriei inadaptabililor care își găsesc refugiu în propria lume interioară. Fermă și iubitoare, personaj cu o puternică credință în iubire, cu sulețe și exaltare tinerească, dar și de o reală ascuțime a inteligenței, Polina își conturează, în schimb, un tip de „pasionatitate feminină”, pătrunzătoare și deloc sentimentală. Pe de altă parte, cu o viață morală complexă, sugerând o trăire intensă și pură, asemănătoare în multe privințe cu Otília din romanul lui G. Călinescu, Luchi Dumitrescu, sora lui Niki (*Delirul*), „era o elevă cu chipul alb ca de marmură și părul castaniu strălucitor îi cădea în valuri pe umeri și era uimitor ca o fată atât de tânără să aibă o astfel de bogăție de păr.” Situații înțeleșite și imprevizibile, cu o forță intuitivă specifică feminină, frivola din sinceritate, frumoasă și nebanatică, Luchi este un amestec de candoare și voință, apropiată tipologic de Polina, Constanța și, mai târziu, de involburata Matilda din *Cel mai iubit dintre pământeni*.

În alte cazuri, elementul fizic este evitat, sugerându-se insistent doar componenta morală, susținută expresiv prin gesturi, atitudini sau unele caracteristici sumare. Nefericita Manda lui Bodărlache (*Moromeții, I*), cam simplută și ciudată, disprețuită de multă lume, lipsită de afecțiunea sâtenilor care o oculesc, este o figură cu alură de victimă, un obiect de perpetuă batjocură, față de care, e adevărat, nici autorul nu se îndreaptă cu prea multă simpatie. Construit într-o evidentă opoziție cu Ileana sau Marioara Fântână, alte prezențe feminine ale satului, surse de

lumină și înaltă poezie, acest tip de personaj rămâne totuși viu și observația caracterologică se dovedește ascuțită. Selectând pur și simplu la întâmplare, reținem un alt personaj de o sensibilitate comună, un personaj tipic de fundal, imaginea unei femei din romanul *Delirul*, „de vreo saizeci de ani care nu semăna a bucurăsteană, probabil o rudă de-a familiei colonelului de la țară, fiindcă nu avea expresie de slujnică...”. Prezență la petrecerea de la familia lui Luchi, aceasta exteriorizează o serie de frustrări reprimare sub masca austerității, așa cum, timidă, interiorizată și ușor inhibată, „o fată” din *Marele singuratic*, lucrătoare la restaurantul castelului, se află într-o relație tensionată cu lumea. Supusă unor drastice și continue interogări ale destinului, tânără muncitoare trăiește drama izolării și a pasivității. Odată venită în această lume, ea se confruntă cu problemele unui mediu excedat de convenții discriminatorii. Același tip de feminitate banală, surprinzând cu deosebire prin aparența sa de ființă fragilă, cu destule vulnerabilități, se dovedește și doamna învățătoare Enăchescu, „doamna lui dom învâțător Enăchescu” (*Moromeții, I*). O apariție la fel de insignifiantă într-o existență nu mai puțin agitată, domnișoara Cucu (*Cel mai iubit dintre pământeni*) intruchiază imaginea femeii nefericite, fataliste, în situația căreia adulterul devine un eveniment care declanșează drame ireparabile. Cu un destin nefericit, Sibila (*Cel mai iubit dintre pământeni*) trăiește drama tinerei fete, a virtuții femeii înțeleșite. Existența acesteia rămâne interesantă prin traseul de-a dreptul sinuos și straniu al evoluției sale, de la banalitatea unei vieți deșubolate și terorizate, la un erotism intens, la o experiență de viață salvată de cruzime și nefericire. Silită să treacă prin experiențe dramatice, eroina se reconfigurează, câștigând o altă identitate, mai cuceritoare și mai umană. Nelipsită de anumite detalii plastice în ordinea trăsăturilor fizice și a gesturilor, evocarea tinerei Luminia (*Delirul*) tinde spre surprinderea ticurilor morale, autorul reușind astfel un excelent portret al dilatantismului ascuns sub aerul prețiozității. Femeie de lume, temperamentală și pasională, Luminia rămâne o prezență atractivă și seducătoare. Nu departe de Luminia, prin multiplele fațete pe care le dezvoltă, Marinella Loti (*Delirul*), fire mondenă și de o evidentă extavagantă, reține

atenția prin „minunatul ei chip de madonă modernă, cu sprâncenele trase cu un fir subțire, ochii puri cu gene făcute, gura dată cu ruj, capul împodobit cu ceva alb...”. Expresie a feminității în stare pură, model de eleganță și finețe, o ființă veselă și aleasă la înfățișare, Marinella Loti păstrează notele aceluiași tip comun de frumusețe tinerească și senzuală, plasticitatea detaliilor acestui portret purtând amprenta intuițiilor psihologice dovedite de prozator. De observat cum, și în acest caz, fantezia, gustul pentru decorativ și exotic nu depășesc limitele rezonabilității, prezența unui astfel de personaj contribuind la realizarea atmosferei de epocă. O apariție la fel de provocatoare, împinsă însă spre zona dintre picanterie și vulgaritate, se dovedește „dama redacțiilor” (*Delirul*). Prezență feminină contradictorie, victimă a propriilor slăbiciuni, tânără „era foarte frumoasă și purta o blândă de blană de oție și o căciulă șie și dată ușor pe ceafă...”. În ciuda sugestiilor de natură fizică, „dama redacțiilor” este descrisă prin prima unei anumite deviații comportamentale, sugerând printr-o reală disponibilitate erotică, tipul femeii amatoare de plăceri ușoare, o fire ușuratică, prea puțin responsabilă față de propriu-destin. Personajul, imagine a unei ființe inerte și fragile, completează dimensiunile unei eșec existențial. Reținând preocuparea lui Marin Preda de a-și trata personajele în contexte evocatoare de mare complexitate, Claudia (*Cel mai iubit dintre pământeni*), un personaj absolut neînsemnat, este descrisă aproape în același registru cu „dama redacțiilor”. „Era o ciocară, dar cu un decolteu care lăsa să se vadă niște sâni ce îți intrau absolutamente sub nas și din pricina lor revenii la atac...”. Prezență la reînălțarea membrilor echipei de reținare, Claudia se apropie de Victor Petrini, reținându-l de la o încăierare cu Calistrat. Venită din aceeași zonă a maleficului, asemenea altor personaje feminine din această categorie, Ciulca (*Moromeții, II*) este plasată de Marin Preda sub semnul patimii devoratoare. Pe cât de frumoasă, pe atât de săracă, soția lui Tabărgel (Isoșic), manifestată prin cuvintele tăioase, adresate tuturor, este cunoscută pentru predispoziția spre invidie și răutate. În ciuda condiției sale modeste, Ciulca este dominată de patimi devoratoare, un personaj mând, de impulsuri cinic-demone în dorința a-și ajuta soțul să ajungă la putere. Fascinat de forța răului, venită din lumea Mariei Guica (Ga Maria), cu darul observației și al cleverității, realistă și tenace, Ciulca se arată a fi de o feminitate sterilă, cu o existență consumată în instincte aprinse. O prezență feminină cu o anumită dinamică sufletească este și Florica lui Ciupăgeanu (*Moromeții, II*), descrisă din perspectivă preponderent caricaturală, ilustrând, în manieră balzaciană, prin bucuria de a urzi și uneli, obsedanta indiscreție și curiozitate maladiuă. Prin egoism și o rapacitate tipic feminine, aceasta ajunge un alt instrument al puterii, arătând, în ciuda fragilității sale fizice, o vigoare morală, raportabilă oarecum la Ciulca prin cel puțin același spirit malefic. La polul opus acesteia, se plasează Ileana Rosu (*Moromeții, II*), o femeie ciudată, cum îi păruse de prima oară lui Nicolaie, nebanatică și fermecătoare, o ființă tulburătoare, de o frumusețe fatală. Deopotrivă angelică și demonică, venită parcă din timpuri imemorabile, Ileana se definește, prin toate trăsăturile sale, o ipostază a feminității. Sortită să aibă parte de o conviețuire melancolică și indioșitoare, doamna colonel, mama lui Niki și a lui Luchi Dumitrescu (*Delirul*), apare în culori blânde și generoase. Femeie harnică, docilă, iubitoare și cu înclinată casnică, tipul potrivit al „femeii casnice”, aceasta emană sănătate și bună-dispoziție, fizionomia sa, trăsăturile sale caracterologice susținând apartenența doamnei Dumitrescu la o tipologie literară a soției și a mamei, ca prezență stabilă, afectuoasă și echilibrată a unei familii.

Mare creator de structuri narative, sensibil la ritmurile de existență în mișcare, spațiul creației prozei lui Marin Preda sporește în maturitate expresivă prin interesul față de sondarea umanului, a abisității psihice feminine. Plasate într-un real complex, uneori tander, poetic și plin de mister, alteori încordat și cabotin, amăgitor și amarnic lumesc, apropiate de universul rural tipic moromețian sau de ambianța citadină tot mai extinsă, tipologiile din această categorie multiplă a destinelor feminine, asemenea celorlalte tipologii și reprezentări din proza lui Marin Preda, însușesc caracterizări menite să fixeze contururi absolut memorabile prin detaliile lor de descriere fizică și morală.

UN POET DIN NORD

Radu Ulmeanu

În nopțile triste

În nopțile triste și reci, în nopțile înghețate
pe cerul senin se deschid ca niște flori constelațiile
Ursa, Cassiopeea
Andromeda, Lebăda, Pleiadele

Buchete de flori
pe care ți le-aș pune în mână
sau ți le-aș prinde în păr
după care te-aș strânge la piept
după care te-aș frânge în brațe

Dar ce tristă e soarta lumii
care se scufundă încetul cu încetul în veșnicie
ca într-o imensă gaură neagră înghițind galaxii,
un uter din care ne naștem în altă lume.

Ce liniște

Ce liniște s-a făcut deodată în jurul meu
de parcă brusc ar fi răsărit luna
peste marea întinsă și lucie

Și ce potop de raze fierbinți
de parcă tot globul e capul însângerat al lui Iisus
înconjurat de aureola lui orbitoare

Și ce sfârtecăre în inima mea
care nici nu a răsărit, nici n-a apus
doar pe altarul iubirii s-a pus
ca mială murind

Stare

Urăsc poezia și-mi doresc totodată
moartea fierbinte de a trăi,
spunea trupul meu ca o biserică în ruină.

Și se înclina precum turnul din Pisa
către fratele său, pământul.

Era dezolat trupul meu,
era singur
în lupta lui inegală cu timpul.

stătea abătut
și de gândea cu mintea lui gânditoare
și mintea lui gânditoare atingea rana lăsată de gând.

Proiect

Neputând dormi, m-am gândit azi noapte
la Dumnezeu
sinonim al veșniciei și al creației
și am reflectat la biata noastră vremelnicie,
proiectul îndelung gândit al celui dintâi.
Doar veșnicia poate concepe clipa cea repede.
Doar Dumnezeu poate visa omul.
Doar omul poate visa veșnicia.

A urmat studiile la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj. Profesor de limba și literatura română. Director fondator al Casei de Editură Pleiade și al revistelor de literatură „Pleiade” și „Acolada” precum și al revistei săptămânale de divertisment „Arena” din Satu Mare. A debutat cu o pagină de poezii cu o prezentare („Radu Ulmeanu: O dimineață frenetică”) de Geo Dumitrescu în revista „Contemporanul” (1966). Prezent în volumul colectiv *Eu port această ființă*, Antologie de poezie tânără de Nicolae Prelipceanu, apărută la Editura Dacia în 1972. Debutul editorial propriu-zis: *Patinoar*, versuri, Editura Cartea Românească, 1979. A colaborat la revistele „Contemporanul”, „România literară”, „Viața Românească”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Pleiade”, „Acolada”, „Dacia literară” etc. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Asociația Scriitorilor București și membru al PEN Club Român. Volume: *Un domeniu al meu*, versuri, Ed. Cartea Românească, București, 1982; *Astrele negre*, versuri, Ed. Albatros, București, 1983; *Sintagmele nopții*, versuri, Ed. Eminescu, București, 1987; *Sonete din Nord*, versuri, Ed. Eminescu, București, 1990; *Ce mai e nou cu Apocalipsa*, versuri, Ed. Helicon, Timișoara, 1997; *Climatul fulgerului. Poeme regăsite*, Ed. Dacia, Cluj, 2001; *Lăptele negru*. Antologie de versuri în selecția autorului, Editura Brumar, Timișoara, 2008; *Prăpastia numelui*, versuri, Editura Pleiade, Satu Mare, 2009; *Chermeza sinucigașilor*, roman, Editura Pleiade, Satu Mare, 2009.

Vreau

Vreau să îți culeg de pe buze
însurarea
după ce ochii tăi m-au scăldat
în luminile răsăritului

Peștii fierbinți ai sănilor
mi-au alunecat printre degete
pe când mâinile tale
îmi umblau prin păr
ca niște cocori

Vai, mie iubito,
Nu te voi mai vedea niciodată
dacă e adevărat ce mi-ai spus,
dacă toate nenorocirile lumii
pot fi adevărate.

Fără tine

Fără tine sunt un bob mărunț de nisip
Sunt o găză în fața pliscului păsărilor ucigătoare
sunt un cerb hăituit de tigri, o gazelă gata să intre
în fălcile crocodilului,
un plop încovoiat de o adiere de vânt

Iubita mea, tu, mamă a tuturor lucrurilor,
îndreptățirea mea la existență,
viață
stăpânind peste moarte

Amurgul

Pășesc pe un caldarâm de nisipuri mișcătoare
mă sprijin cu mâna de umbrele copacilor
ascult iluzia unor triluri de păsări
mă uit pe cer la steaua care dispare

Iubesc ceea ce există în ceea ce nu există
caut mereu ce poate fi în neființă
rostesc fele de fel de cuvinte despre tăcere
după cum tac despre mine și despre tine

Și descarc râuri de sare lichidă
și adun munți de lumini orbitoare
clădindu-le în aerul rarefiat al prezenței tale
din ce în ce mai limpede, din ce în ce mai pierdută

Nu am decât cântecul
pe care am renunțat să-l mai cânt
și vântul îmi biciuie obrazul întunecat
ce se luminează treptat când se rupe frăul durerii

Lacrimă

Tocmai voiam să scriu poemele singurătății
în vacarmul orașului

Voiam să scriu că
unu și cu unu ține de absurd, logic fiind
doar unu și cu nimic, unu împărțit la nimic

Dar lumea s-a răsucit deodată din sine
a explodat ca o bombă
dar nu știu ce război mondial
sau mai precis s-a stărmit într-un uragan
ivit de nicăieri, cu vânt în rafale
peste obrajii striai ai pământului
peste oceanele planetare
făcându-le una cu nimicnicia

Iar din pântecetele nimicniciei a răsărit o floare
după ce toți norii s-au împrăștiat
și floarea plutea peste ape cu petalele
întinse de la un capăt la altul al lumii

Nicolae
DINA

UN CICERONE INEDIT

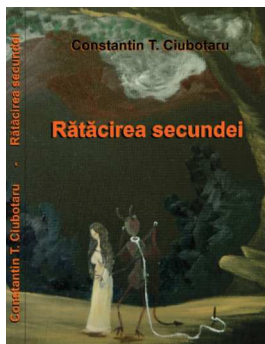
De câțiva ani buni, în vocabularul românesc se află în vogă doi termeni – europenizare și globalizare – definit noțiuni mai mult sau puțin înțelese, dar care, pentru unii dintre noi, provoacă angoase și devin întrebări la care nu putem răspunde. Cu nensalanța cu care ne-a obișnuit și constatând cu amărăciune că, în acest context, noi, românii, „suntem acceptați undeva la marginea Uniunii Europene” și că suntem „moangele și mongioșii de la periferia” acesteia, **Constantin T. Ciubotaru** „a fumat” de multă vreme cei doi termeni și noțiunile pe care le denumesc și a trecut într-un stadiu superior – universalizarea –, din moment ce, în imaginația sa, un Comitet Mondial a hotărât ca pământului să fie transferați în constelații din alt sistem solar unde se poate trăi mai mult și mai bine. Expansiunea în Univers s-a realizat după criteriul național sau religios, astfel încât emigranții din fiecare țară au putut popula aceeași planetă sau, dacă au vrut, au putut merge pe oricare planetă, indiferent de naționalitatea majorității locuitorilor. Acesta este leitmotivul ultimului roman, **Rătăciră secunde**, publicat la Editura Rotop Iași (2016), a 25-a sa carte, scrisă la sugestia unei admiratoare a „usurinei sale de a trece de la real la fantastic, alias SF”. Aflat într-un moment de dezorientare, de rătăcire a clipei provocate de această sugestie, scriitorul s-a gândit că ar fi timpul să răspundă, totuși, la o întrebare pe care și-o pusesse într-o carte anterioară: „Cu cine mi-am mâncat moangele?”.

Dacă în scrierile anterioare cu subiect SF eroul era un pământean călătorind, cu voce sau fără voce, prin îndepărtate constelații ale Universului în care bolie, foamea, frigul și nenorocirile naturale sau sociale lipseau cu desăvârșire, de această dată, în ipostaza unui scriitor de succes, devine un fel de cicerone al unor extraterestri trimiși pe planeta noastră pentru a reînvia să rădă sau să plângă, să se bucare sau să se intristeze, întrucât toate aceste trăiri afective dispăseră din lumea lor datorită celor mai performante cuceriri ale științei și tehnicii. Dispariția acestor stări afective umane a avut o foarte gravă consecință, și anume extincția a tot ceea ce înseamnă creație și creatori.

Cei doi extraterestri, Dorik și Dorika, numiți astfel după numele planetei natale (Dryk), au misiunea de a afla, el din perspectiva de creator, ea din cea de exeget, secretele creației artistice pământene, izvoarele de inspirație și profilul moral și social al unui scriitor. Gazda, scriitor cu vechi state de serviciu în slujba literelor și, în același timp, fost profesor de limba și literatura română, pe numele său, Guric, având ca deviză faptul că „scriitorul adevărat creează lumi imaginare” pune în „situații verosimile care pot încanta, descanta, enerva, irita, extazia sau trezi un complex de sentimente greu de botizat în cuvinte”, îi aruncă pe ciracii săi în vâltoarea vieții pământenilor, ante și postrevoluționară din „RO-MANIA sau ROI-MANIA, cum ne zic străinii”, prilej de a cunoaște o societate aflată sub regimul comunist sau în cea de astăzi care a devenit o „vacă de muls” a „emananților” revoluției, a celor

îmbogățiți prin mijloace mai puțin ortodoxe, a talmeș-balmeșului politic și social din existența românească de astăzi.

Primul mediu cunoscut de tinerii extraterestri este cel universitar, de dinaintea și de după revoluție, luând parte la manifestările specifice, având ocazia să cunoască preocupările studenților de ieri și de azi, inclusiv folclorul studențesc puțin cam „deochiat”. Cu acest prilej, cei doi au un prim contact cu „organele” și cu „băieții cu ochi albaștri”, iar profesorul are grijă să le completeze informațiile despre acestea vorbindu-le despre mijloacele folosite de „brațul înarmat al partidului comunist”, despre delatori și turnătorii lor ordinară la Securitate, despre mediul concentraționar și tratamentul bestial cu care se „pricopsesc” cei declarați „dusmani ai poporului”, mai ales la faimosul de tristă amintire lagăr de la Canal unde erau internați, fără alegere, fără nici potrivnici colectivizării sau cei proveniți din elita politică, militară ori intelectuală din fostul regim, temă la care revine obsesiv în cărțile sale.

Explicarea etimologică și a sensurilor cuvintelor „ursitoare” și „moange” pentru cei doi extraterestri oferă autorului prilejul de a realiza două pseudo-eseuri în care jocul de cuvinte, calamburul își dau mâna cu gluma și ironia atunci când face aluzii fie la tarele omenești, fie la cele ale societății de ieri și de azi în care demagogia, arivismul și fuga după înăvuișire sunt valorile cultivate cu obstinație, de către „foști”, mai ales din „eșalonul doi”, care „au învățat cum să pună mâna pe ce a mai rămas din averea țării, au privatizat tot ce se putea transforma în valută și însuși”. După ce face o clasificare a moangelor („Morfologic sunt substantive comune și proprii. Concrete și abstracte. Solide, lichide și gazoase. Simple, compuse și descompuse. Epice și mobile. Naturale și artificiale”), pornind de la sensul întrebării pe care și-o pune fiecare („Cu cine mi-am mâncat moangele?”), dincolo de faptul că acestea sunt „fructe născute în mintea damelor care se plâng de necazurile vieții, de la căsnicie citire”, scriitorul ajunge la concluzia că acestea „sintetizează necazurile, greutățile, neîmplinirile cuplului”, la care „se adaugă și deziluziile, stupideniile pe care societatea contemporană, prin reprezentanții

aleși, în mijlocul cărora trăiești, și le «servește», cu și fără voia ta”.

Introduși în mediul politicii actuale, Dorik și Dorika au ocazia să cunoască o campanie de alegeri, semnificativă fiind aventura electorală a prostituatelor Vasilișă de Buhuși, care candidează la Președinția țării sub deviza „O femeie bună pentru toți!”, campanie desfășurată sub semnul „iorguleților”, al covrigilor cu susan și bere, „că pe aici asta se cere”. Aluzia la falsificarea alegerilor, la trecerea dintr-o barcă politică în alta („La urcare, Vasilișă avea pantaloni roșii, la plecarea, aceștia s-au decolorat, adică au căpătat culoarea oului de rață.”), la mijloacele necinstite de a obține voturi este întărită și de faptul că aceeași Vasilișă va ajunge „ministresă a Defăimării și a Voiajorismului”.

Școala, o altă instituție postdecembristă, nu scapă sarcasmului fostului profesor, care timp de peste patru decenii i-a învățat pe elevii săi ce înseamnă omnia și respectul față de valorile morale fundamentale. El observă accentuata degradare, mai ales morală, a învățământului, proces surprins cu ironie, dar și cu amărăciune, în noul „cod de comportare” gândit și promovat de elevii actuali, ale cărui prevederi referitoare la punctualitatea, vestimentația, accesoriile, salutul, lecțiile profesorilor, răstoamnă orice fel de logică, de ordine și de comportament prezente în regulamentele școlare din toate timpurile.

Și pentru că extraterestrii aspiră la gloria literară, profesorul-cicerone le oferă posibilitatea de a-i cunoaște pe cei mai reprezentativi slujitori ai literelor românești, rememorând o excursie literară la care a participat pe vremea studenției. El realizează o evocare a unor mari scriitori precum Arghezi, Blaga, Barbu, Sadoveanu, Bacovia, Voiculescu, Camilar, Călinescu, Zaharia Stancu, Geo Bogza și alții cu care, cu sau fără voia „stăpânirii”, schimbă opinii despre literatură.

Și de această dată, scriitorul manifestă o imaginație originală în abordarea tehnicilor SF, alături de care se întrevede și caracterul polemic al scrierii prin paralela dintre viața lipsită de orice fel de vicisitudini a extraterestrilor și cea a românilor obligați să trăiască sub semnul unei degradingolade morale și politice. De altfel, autorul explică și își explică mobilul scrierii acestui roman, arătând că, deși personajele sunt extraterestri și ar fi fost atras de un subiect SF, nu s-a putut abține să nu revină la vechile teme preferate, recunoscând că „povestea” imaginată a fost haina pentru a-mi putea spune „altfel” impresiile, trăirile mele de pensionar, bucuriile cotidiene și contrariul acestora”. Intenția s-a materializat printr-o „rătăcire a secunde”, iar „moangele” au fost un pretext pentru a evidenția „cu cine ne-am mâncat sau ne mâncăm moangele”, cândva și în zilele noastre.

Stilul personal inconfundabil ne revelează aceiași scriitor ale cărui proze abundă de umor, ironie, uneori pline de amărăciune, de răsu-plânsul care însoțesc prezentarea realităților societății românești de ieri și de astăzi.

Nicoleta
MILEA

un călău sare la gâtul luminii...

pentru cei mai mulți
astăzi e sărbătoare
doar eu rătăcesc
prin cetatea tăcerii,
clipa însăși se poticnește
de aripa unei privityghetori oarbe...
ascuns într-un iris albastru,
martor al acestei întâmplări,
un călău sare
la gâtul luminii...
cine e viitorul
și cine-i trecutul?

stăpân orizontul
aleargă cu vântul din față
spre noi...
trecătorii se opresc și răd...

lumina devastează totul...

mă opresc
doar în fața
vitrinelor cu cărți
și a florărilor...
bărbutul de lângă mine
numără
spiniu unui tandrafr
viespile
se năpustesc
în toate direcțiile

undeva în adânc
bătând în propria-i bătaie
lumina devastează
totul...

totul e-n gândul fără vreo asemănare

tu îmi spui
că cel mai bine e
să vorbim despre absolut
înainte de ploaie...
ceva
îmi este de neînțeles
mă fac și eu că nu văd
această femeie
agățată de norii prostituai
care-și trădează obârșia ...

să fie o reminiscență
la paradisul pierdut?
totul e-n gândul
fără vreo asemănare

asemănare privilegiată de timp

poetul pur-sânge,
într-o condiție
de maximă libertate,
semnalează orice abatere
de la continua viețuire
ieșită din stereotipii...
nu scrie ceva cuiva,
el doar captează
ritmurile cosmice
în bătaiele inimii ...

o voluptate rară
hrănește fulgerul –
călătorește praguri
spumegă în noi...

împului nici nu-i pasă de noi...

în zilele
fără soare
mă gândesc la tine
îmi beau cafeaua
acum
nota de plată
și mai primesc
un rest nesemnificativ
prins
în jocul supraviețuirii

împului
nici nu-i pasă de noi
e foarte atent
să nu fie ajuns din urmă...

Cristian Gabriel
MORARU

MITUL NEMURIRII (I)

Ideea nemuririi a înflăcărat imaginația oamenilor dintotdeauna și o întâlnim în mai toate miturile și legendele lumii. Mitul nemuririi, acest mit fundamental al culturii universale, este valorificat atât de filosofie cât și de literatură, care sunt fiicele bune ale mitologiei, dar „Orice mit este o cupă în care fiecare neam toamnă vinul pe care îl voiește.”¹

Mitul omului nemuritor este reperabil în toate mitologiile importante. În mitologia sumeriană, îl avem pe Utnapiștim, un fel de Noe „avant la lettre”, care a fost făcut nemuritor de către zei și la care vine să afle secretul nemuririi Ghilgameș, legendarul rege al Urukului.

În mitologia ebraică, îl întâlnim pe epigramaticul Melchisedec, care este descris astfel de sfântul apostol Pavel în *Epistola către evrei*: „... acest Melchisedec, rege al Salemului, preot al lui Dumnezeu cel Preainalt, care a întâmpinat pe Avraam pe când se întorcea de la nimicirea regilor și-l binecuvântă./ Căruia Avraam i-a dat și zeciuială din toate, se tâlcuiește mai întâi: rege al dreptății, apoi și rege al Salemului, adică rege al păcii./ Fără tată, fără mamă, fără spîță de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârșit al vieții, ci, asemănând fiind Fiului lui Dumnezeu, el rămâne preot pururea.”² dar și pe patriarhul Enoh, care, pentru credința sa, a fost luat de Dumnezeu la sine.

Însă, în mitologia ebraică, nemurirea nu este doar binecuvântare, ci și blestem, ca în cazul lui Ahasverus, care, pentru faptul că a cerut iertarea lui Barabas și crucificarea lui Iisus, a fost blestemat să cutreieze descult pământul până la cea de a doua venire a Mântuitorului.

În mitologia greacă, atributul nemuririi este doar al zeilor. Cazurile semizeilor, adică ale copiilor rezultați dintre zei și muritori, nu sunt descrise cu lux de amănunte în *Legendele Olimpului*, de Alexandru Mitru. Dintre acești semizeii, doar Dionisos, care este fiul lui Zeus și al murtoroare Semele, este acceptat ca zeu în panteonul grecesc, iar dintre ceilalți semizeii, cel mai vestit dintre ei este Heracles, fiul lui Zeus și al reginei Alcmene. Acesta dobândește nemurirea ca răsplată pentru vitejia, curajul și nedreptățile îndurate pe pământ, fiind luat în Olimp și căsătorit cu Hebe, zeița tineretii veșnice.

Kașcei-cel-nemuritor este un „personaj fabulos din mitologia slavă, trăind veșnic, însă viața fiindu-i închisă într-un ou (sau într-o piatră), la mare

distanță de făptura sa; dacă e lovit acest ou, Kașcei-cel-nemuritor poate fi totuși ucis.”³

Totodată, în istoria culturală a omenirii, mai sunt pomenite și figuri mitice care se bucură de o longevitate remarcabilă. În mitologia biblică, îl remarcăm pe Matusalem, cel mai vârstnic dintre patriarhii antediluvieni, care a atins vârsta de 969 de ani.

Și regii mitici ai Sumerului sau împărații mitici ai Chinei au uneori domnii care durează milenii. Qu Yuan, primul poet al antichității chineze, înserează, de pildă, în lucrarea sa, *Enigmele cerului*, tocmai acest mit al longevității, atunci când afirmă:

„Pen-Qu a trăit opt sute de ani și totuși îi părea că a trăit puțin; când avea 767 de ani, măturisea că a înmormântat 49 de neveste și a pierdut 54 de fii.”

În multe mitologii, apa este considerată un simbol al vieții, un factor protector și chiar regenerativ. Este suficient să ne gândim la episodul scaldării lui Ahile, eroul din războiul troian, în apele Styxului, de către mama sa, zeița Tetis, pentru a-i asigura invulnerabilitatea sau la apa vie, din mitologia românească, băuța de Făt-Frumos pentru a reveni la viață.

Thales din Milet, supranumit și părintele științelor, întrucât a contribuit la dezvoltarea matematicii, astronomiei și filosofiei, identifica în apă elementul primordial al tuturor lucrurilor și fenomenelor cosmice. Despre filosoful fenician, Indro Montanelli, renumit jurnalist și istoric italian, afirmă în cartea sa, *Istoria grecilor*, următoarele:

„Tales își imagina viața ca pe un spirit nemuritor, format din particule care se materializează când într-o plantă, când într-un animal, când într-un mineral. Acele întrupări care mureau erau, după el, niște materializări momentane, forme luate din când în când de acest spirit nemuritor, adevărata forță vitală. De aceea, între viață și moarte nu există nicio deosebire esențială.”⁴

Unul dintre aspectele cele mai originale ale religiei egiptene este credința în nemurirea sufletului. Egiptenii au recunoscut existența vieții după moarte și au dezvoltat printre primii tehnica îmbalsămării morților. Ovidiu Drimba, referindu-se la arta egipteană antică, a subliniat tocmai această idee:

„Totul în arta egipteană este dictat de

ideea continuării existenței și după moarte. Ideea «lumii de dincolo» va fi aceea în funcție de care și în jurul căreia se va organiza aproape întreaga artă egipteană. Fără însă ca imaginea acelei lumi «de dincolo» să aibă nimic întunecat, dezolant, macabru. Arta egipteană nu stă — cum greșit se susține uneori — sub egida morții. Egipteanul nu este obsedat de ideea deprimantă a morții, ci arta sa este o senină înțelegere a morții concepută ca o continuare firească a vieții. Este, în ultima analiză, un triumf și un elogiu al vieții. În Egiptul antic moartea nu este definitivă. De aceea, monumentele funerare egiptene sugerează și glorifică eternitatea.”⁵

Herodot, în cartea a IV-a din *Istoriile sale*, relatează că, pentru neamul tracilor, moartea era nu doar o cale de a ajunge la Zalmoxis, ci și un mod de comunicare cu zeul lor suprem:

„Iată cum se cred nemuritori geții: ei cred că nu mor și că acel care dispăre din lumea noastră se duce la zeul Zalmoxis. Unii din ei îi mai spun și Gebeleizis. Tot la al cincilea an ei trimit la Zalmoxis un sol, tras la sorți, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care, de fiecare dată, au nevoie. Iată cum îl trimit pe sol. Unii din ei primesc poruncă să țină trei sulțe [cu vârful în sus], iar alții, apucând de mâini și picioare pe cel ce urmează să fie trimis sol la Zalmoxis și ridicându-l în sus, îl azvârlă în sulțe. Dacă — străpuns de sulțe — acesta moare, geții socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuirii solului, zicând că e un om ticălos și, după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinări încă fiind în viață. Aceiași traci, când tună și fulgeră, trag cu săgeții în sus, spre cer, și amenință divinitatea [care provoacă aceste fenomene], deoarece ei cred că nu există un alt zeu în afară de al lor.”⁶

1 Tilgher, Adriano, *Viața și nemurirea în viziunea greacă*, traducere în limba română de Petru Creția, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995, p. 16
2 *Epistola către evrei a sfântului apostol Pavel*, cap. 7, versetele 1-3 în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura Institutului Biblic și de Mistere Ortodoxă, 2008, p. 1363

3 Kernbach, Victor, *Dictionar de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 2004

4 Montanelli, Indro, *Istoria grecilor*, traducere în limba română de George Micacio, București, Editura Artemis, 1996, pp. 59-60

5 Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, ediție definitivă, vol. I, București, Editura Saeculum & Editura Vestala, 2003, pp. 192-193
6 Herodot, *Istoriile*, vol. I, București, Editura Științifică, 1961, IV, 94

Ion IAURUM

Melancolii

Scrisoare către mama

Nu te supăra pe mine
Că nu vin sau că vin rar,
Tu, ai lacrima cu tine,
Eu, speranța în zadar.
Nu îmi ceri nimic, știu bine,
Însă, doar din când în când,
Ai dori să fii cu mine,
S-amestecăm gând cu gând.
Ploi sălcii îmi lasă gura,
Mamă, nu te supăra,
Nu mai sunt acum făptura
Ce-o aveai sub ochi cândva.
Viața m-a luat cu sine,
De atunci, din început.
Nu te supăra pe mine
Că nu sunt precum ai vrut.
Mamă, mi-ai lăsat pe buze,
Atunci când tu m-ai născut,
Un înghiț și două muze,
Și-am sculptat cu ele-n lut.
Și de-atunci îmi pun sub gene
O garoață și doi crini,
Un cântec de sănzieni
Și-o pădure de arini.

Rugă

Frunză verde de pe gând,
Vin la tine să mă plâng.
Arde vârsta în oglinzi,
Tu n-ai vrea ca să mă vinzi.
Ai legat cuvânt de poartă
Și nădejdea-mi de-altă soartă,
Ai închis doruri în cer
Și-adevăruți în mister,
Ai pus lacrima pe creste
Și mima-ntr-o poveste,
Ți-ai scris numele pe flori
Și privirile pe neri.
Frunză verde la ferăstră,
Asta este ruga noastră:
Să ne bați, dar să ne ierți,
Că ne vrem între coperti.

Rugă pentru mai târziu

Anii când vor trece,
Nu mă-nlăcrima,
Arcuiește-mi vârsta,
Nu te intrista.
Potrivește-mi pasul,
Nu mi-l domoli,
Puntea mi-o lărgeste,
Nu mi-o îngusta
Las-mă în Veci
Fântâna ta.
Nu vreau mărginirea
Doar în preajma ta,
Doruri nerostite.
Noaptea să-ngeunchez
La tămpla iubirii,
Să culeg cuvinte,
Gânduri în veșminte,
Lebede pe ochi,
Liniște de plopi!

Mi-e dor

Mi-e dor de dor,
Și nu numai atât:
Mi-e dor de mult
Și mult să vrea să fie.
Acum mi-e dor mai mult
De anii din copilărie.
Mi-e dor,
Mi-e dor de voi, prieteni,
Care ați fost,
Unii, v-ați dus,
Alții, mai sunteți.
Acum mi-e dor de tot,
Mi-e dor chiar să sufar,
Mi-e dor chiar să tac,
Dar și acum îmi este dor
De un surâs într-o cafea,
Sorbită-n doi...

CALENDAR

Luna august este numită în popor *Gustar*, *Gustea*, *Secerar* sau *Măslăar*; are în cursul său o seamă de sărbători pastorale, însoțite de un întreg alai de obiceiuri și superstiții. El începe cu două săptămâni de post, Postul Adormirii Maicii Domnului, care se scoțese a fi tot atât de mare ca Postul de dinaintea Paștelui, din care se zice că este chiar rupt.

Se spune că Postul Paștelui ținea nouă săptămâni, dar oamenii intrau în primăvara prea slăbiți și, de aceea, s-au rupt două săptămâni din el și s-au pus

înaintea Săntei-Marici Mari, când e blșug de legume și zarzavaturi.

Probejania

Această sărbătoare cu dată fixă (6 august), marchează hotarul dintre vară și toamnă în calendarul popular și este sinonimă cu Schimbarea la față din calendarul creștin ortodox. La Probeanie frunza codrului începe să-și schimbe culoarea, iarba încetează să mai crească, pleacă primele păsări migratoare (berzele și stârcii). Din această zi omului îi este interzis să se mai scalde în apele râurilor și să omoare conform obiceiului șarpele care îi iese în cale.

Sf. Măria Mare

Ziua Adormirii Maicii Domnului (15 august) este numită în popor Sfânta Măria Mare. Este o zi de hotar a lunii august: acum se tocmesc pândarii pentru vii și se leagă, prin magie, ciocul păsărilor pentru a nu prăda viile. Se spune că planta numită „palma Maicii Domnului”, culeasă în această zi, fiartă și folosită la scaldătoare, apară de boli.

În această zi se dau prune de pomană și tot în această zi este bine să se mănânce prima dată struguri, să se meargă la biserică și să se împartă fructe.

Iuliana Cârnu
Centrul cultural Teleorman

MERIDIANE LITERARE

Anna AHMATOVA

(Rusia)

Poeta **Anna Ahmatova** (1888-1966) s-a născut în apropiere de Odessa (Ucraina), dar și-a petrecut cea mai mare parte din viață la Sankt Petersburg (Rusia). A debutat cu poezii romantice (volumele *Seara* – 1912 și *Mătanie* – 1914), care au câștigat imediat în popularitate și au avut largi și binemeritate aprecieri critice.

În anii dinții ai tinereții sale, Anna Ahmatova abordează, cu precădere, tema dragostei, în special cea interzisă și cea tragică. La maturitate, lirica sa se diversifică, cu accent pe temele civice, patriotice, religioase.

A traversat o lungă perioadă de adevărată izgonire din lumea literară.

A fost reabilitată după moartea lui Stalin, scrierile sale revenind, puternice și fascinante, în atenția cititorilor autohtoni, dar și a celor din lumea întreagă.

La masa de scris...

Mă așez la masa de scris când seara coboară.
Tot mereu îmi rămâne o filă pe masă.
Domol, pe-o rază de lună o pasăre zboară.
Aeru-i cald, mimoza parfumul își lasă.

Și noaptea prefer să-mi împletesc cosițele lent,
E de parcă n-ar trebui în ziua ce vine.
Îndelung să privesc pe geam, fără tristețe, frecvent,
Către mare și dunele de nisip line.

Oare, care forță omului nu i-ar permite
Să ceară să fie gingășie în lume?
Stând pe gând, pot sălta greu pleoapele obosite,
Când, inopinat, eu sunt chemată pe nume.

Creția

Se-ntâmplă la scris ca o toropeală să mă apese,
Bătaia orologiului nu conținește să o auzi.
Din zare, răsună huruitul unui tunet,
Voci captiv și nedeslușite
Mi se par a fi gemete și tânguii.
Și, în acest abis de șoapte și de acorduri sonore,
Un unic sunet răzbate tot mai biruitor.
În jurul lui e-o liniște iremediabilă.
Din crâng aud cum iarba se-nalță,
Cum trece pe drum cineva c-o traistă, semeț...
Iată, însă, că deja străbat cuvinte
Și rime ușoare, precum clinchete de clopoței,
Că, pur și simplu, versuri dictate
Se-aștern în caietul meu alb ca zăpada.

Despre versuri

Ele sunt stoarcerile unor nopți nedormite,
Sunt mucusul lumânărilor epuizate.
Ele sunt primul dangăt matinal
Al setelor de clopote albe...

Ele îmi sunt căldura plăcută a pervazului,
Sub razele lunii din Cernigev.
Ele sunt albine, sunt sulfine,
Sunt praf, umbră și arșiță.

Poetul

Tu gândești că asta e muncă
Nu, e o dovadă de inconștiență
Să tragi cu urechea la vreo piesă muzicală
Și s-o oferi, glumind că-i a ta.

Chiar și un vesel scherzo
În câteva versuri să îl plasezi
Sau să te juri că biata ta inimă
Suferă prea mult în mijlocul
Ogoarelor care sclipesc.

Tot astfel, mai apoi, s-ascuți
Pe ascuns pădurea,
Pini, tăcuți la o primă vedere,
Până când perdeaua deas de fum
A ceții, pretutindeni se-așterne.

Eu, însă, iau din stânga și dreapta.
Și n-am sentimentul de vină.
Câte puțin de la viața asta, șireată,
Și totul, de la tihna nocturnă.

Într-o seară

Muzica răsună în grădină,
Plină de jale, greu de exprimat.
Proaspăt și intens mirosul a mare
Avea tava de stridii cu gheață.

El mi-a spus: „Îți sunt prieten fidel!”
Atingând ușor rochia mea.
Nu semănau a îmbrățișare
Atingerile mângâierilor sale.

Acesta-i răsfaț de pisici sau păsări,
Așa-s privite amazoanele.
Zâmbetul i-am prins în ochii lui calmi
Sub colbul de aur al genelor.

Tristele acorduri de vioară
Treceau prin rotocoale de fum:
„Binecuvântată fii de cer,
Că prima oară accepți un iubit!”

Într-o noapte cu lună

M-a părăsit într-o noapte cu lună nouă
Prietenul meu drag. Ei, și?... Se-ntâmplă!
La plecare, el a glumit: „Tu, dansatoare pe frânghie,
Până-n luna mai, vei supraviețui?”

Eu i-am răspuns ca unui frate,
Fără a murmura și fără a boci.
Pe mine, n-ar putea să mă schimbe o pierdere
A patru pelerini noi.

Șigur, drumul meu va fi foarte periculos,
Dar și mai groaznic, cel al tristeții...
Voi purta umbrela cea roșie, chinezească,
Și pantofiorii mei lăcuți.

Orchestra cânta în ritmu-i vesel
Și buzele spectatorilor surădeau,
Însă, inima-mi știe, inima-mi știe
Că loja a cincia rămas-a pustie.

Invitație

Bate în galben-pal lumina serii
Și-n Aprilie e-o răcoare plăcută.
Deși s-a scurs zece ani (vreme multă!),
Simt din lin plăcerea revederii.

Dar vino aici, aproape de mine,
Să mă privești cu ochii tăi globobii.
Uite, caietu-mi albastru conține
Versurile-mi de copil încă vii.

Iartă-mă că am trăit întristată
Și puțin de soare m-am, bucurat.
În anii, care s-au scurs, a ta soartă,
Îți spun sincer, m-a preocupat.

Ochii imploră iertare

Involuntar, ochii imploră iertare.
Cum oare să mă descurc cu ei,
Când în prezența-mi este pronunțat
Un nume scurt și destul de sonor?

Merg pe-o cărare, care duce spre câmp,
Pe lângă o mulțime de buturugi cenușii.
Aici, bate în voie, un vânt ușor
De primăvară, proaspăt, capricios.

Și inima-mi plină de dor, receptează
Tainica știre despre cel de departe.
Eu știu sigur că el este viu, că încă respiră,
Dar își ține curajul, pentru a nu părea trist.

Singurătate

Sub acoperișul înghețat al unei case pustii,
Eu nu mai iau în calcul zilele care se scurg.
Citesc epistolele Apostolilor
Și cuvintele Psalmistului.

Stelele se zăresc pe cer,
Promoroaca-i pufoasă,
Iar fiecare întâlnire este mai minunată.
O frunză roșcată de arțar în Biblie
Eu o pun ca semn la Cântarea Cântărilor.